

Venezuela

sosialisme for det 21. århundret?

★opprør

Opprør

Osterhausgata 27
0183 Oslo
Tel: 22 98 90 50
Fax: 22 98 90 55
Epost: johanne@rv.no

Redaktør

Johanne Bergkvist
johanne@rv.no

Ansvarlig redaktør

Torstein Dahle

Redaksjon dette nummer

Eirik Vold
eirikvold@hotmail.com
Lars Akerhaug
lars@rv.no
Øystein Horgmo
Kristine Nybø

Design

www.okular.no

Layout

Johanne Bergkvist

Forsidefoto

Eirik Vold

Opplag

2000

Leder

Torstein Dahle

Kontaktinfo

Osterhausgata 27
0183 Oslo
Tel Oslo: 22 98 90 50
Tel Bergen: 55 31 64 21
Fax: 22 98 90 55
Epost: rv@rv.no

INNHold

Side 3: Venezuela og den bolivarianske revolusjonen

Side 4: Antiimperialisme på venezuelansk

Side 6: Venezuela på vei mot revolusjon?

Side 8: Portrett med Bente Volder:

– Vi har det som dronninger nå

Side 9: Møte med tre kvinner

Side 10: Rød Soloppgang: ALBA – Det bolivarianske alternativet for Amerika

Side 12: Telesur: Latinamerikansk Al Jazeera

Side 14: Fenomenet Chávez

Side 16: Norsk støtte til nytt LO

Side 18: Santeria: Folkets helgener

Side 20: Frihandel er sterkere enn lova

Side 22: Revolusjonens feminine side

Side 23: Venezuela, en trussel mot USAs hegemoni – og norsk utenrikspolitikk?

I dette heftet har vi valgt å å skrive Chavez, ikke Chávez og bolivariansk, ikke bolivarsk.

Dette heftet om Venezuela er del av RVs internasjonale prosjekt 2005: «Hvilke alternativer finnes til USAs verdensorden? og «Er Norge medspiller eller mot-spiller for folkelig organisering?». Prosjektet er støttet av Norad. Ta kontakt med RV om du ønsker informasjon om foredrag 2005/2006. Alle RV-medlemmer får heftet som ekstranummer av Opprør (5-05). Pris i løssalg er 20,-.

Venezuela og den bolivarianske revolusjon

DET ER NÅ GÅTT SEKS ÅR SIDEN PRESIDENT HUGO CHAVEZ kom til makten i Venezuela. Dette markerte starten på en historisk endringsprosess. De tradisjonelle partienes fall, forårsaket av tiår med korrupsjon og forfall har åpnet et nytt politisk rom for det venezuelanske folket. Gjennom Hugo Chavez' lederskap og prosessen som kalles den bolivarianske revolusjon, har man kommet langt i å utvikle et prosjekt som kan fylle dette rommet. De første årene siden maktovertakelsen har imidlertid vært preget av intens motstand fra de gamle maktelitene. Militærkupp, oljesabotasje og gjentatte forsøk på maktovertakelse fra opposisjonen med støtte fra USA har gjort det vanskelig for regjeringen å avansere og oppfylle de radikale løftene om redistribusjon og utryddelse av fattigdom. Den kanskje største seieren er konsolideringen av den politiske makten gjennom en oppsiktsvekkende mobilisering av de marginaliserte klassene. Sosiale programmer i stor skala har vært en avgjørende faktor her. De siste årene har 1,5 million personer lært å lese og skrive og flere millioner har for første gang fått reell tilgang på helsetjenester ved hjelp av de sosiale programmene.

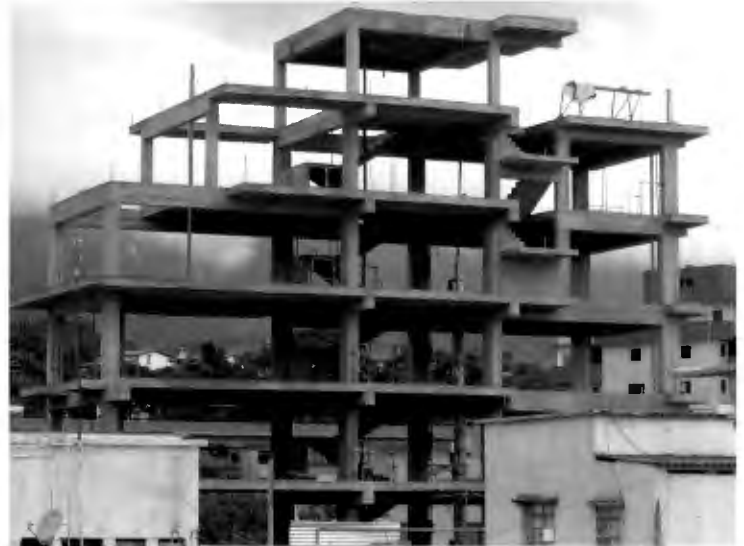
I ET SAMFUNN HVOR 70 PROSENT AV BEFOLKNINGEN regnes som fattig og marginalisert er disse programmene en kanal for direkte deltakelse, en av grunnpilarene i det regjeringen kaller det bolivarianske demokratiet. I motsetning til det representative demokratiet, som over hele kontinentet nyter en svært lav tillitt, er mekanismene for direkte deltakelse som er opprettet i Venezuela i ferd med å aktivisere befolkningen og gjøre den til protagonist i den politiske endringsprosessen som landet går gjennom. Både helse- og utdanningsprogrammene er utformet i dialog mellom politiske myndigheter og det organiserte sivilsamfunn. En ny politisk kultur der folket gjør krav på innsyn og medbestemmelse i offentlig politikk er i ferd med å oppstå, noe som resulterer i gnisninger også i møte med representanter for regjeringspartiene. Den gamle elitistiske modellen for offentlig administrasjon lever nemlig videre blant enkelte av de som administrerer i revolusjonens navn. En klientellistisk politisk kultur forsvinner ikke over natten, selv med en radikal regjering, men den pågående utdannings- og bevisstgjøringsprosessen som finner sted blant befolkningen er fundamental i dette henseendet.

FOR Å FINANSIERE DE GIGANTISKE SOSIALE PROSJEKTENE har regjeringen gjort bruk av de store og stadig økende oljeinntektene. Mens opposisjonen i landet og utenlandske medier framstiller disse pengene nærmest som en "gave fra oven" er de i virkeligheten frukten av et aktivt internasjonalt oljediplomati, som har revitalisert OPECs markedsrett i det internasjonale oljemarkedet, så vel som en tøff kamp for å reformere et gjennomkorrupt statseid oljeselskap, PDVSA på hjemmebane. Det er neppe tilfeldig at militærkuppet i 2002 kom kort tid etter at staten hadde skiftet ut toppledelsen i PDVSA og skrinlagt planene om å selge ut selskapet til blant annet amerikansk transnasjonal oljekapital.

HUGO CHAVEZ OG KREFTENE SOM STØTTER HAM HAR NÅ VUNNET 11 valg på forskjellige administrative nivåer og de siste to valgene der alle opposisjonens partier tilsammen kun oppnådde en brøkdel av regjeringskoalisjonen viser at støtten til endringsprosessen i landet er overveldende. Men selv om oligarkiet, landets tradisjonelle maktelite, nå står nesten uten politisk representasjon er

ikke faren over. Latinamerikansk historie er full av eksempler på at politisk oppslutning ikke er noen betingelse for maktovertakelse. USA ser Venezuela som en økende trussel i regionen og med god grunn. Selv om beskyldningene om innblanding i andre lands interne affærer neppe holder vann, er den radikale stilen

LANDET BYGGES: Hugo Chavez investerer tungt i boligbygging. Denne bygningen i Las Acacias i Caracas skal stå ferdig i løpet av mai 2006. Foto: Eirik Vold.

og den steile holdningen som Chavez viser i internasjonale fora en inspirasjonskilde for radikale bevegelser over hele kontinentet. Dette bidrar til at de USA-allierte og nyliberale regimene i regionen settes under økende press fra sosiale og politiske bevegelser. Mens det er hevet over enhver tvil at Washington var en sentral aktør i kuppet mot Chavez 11. april 2002 er det mer uklart hva som er strategien for å stoppe denne mulige dominoeffekten framover.

I DE SISTE TO ÅRENE HAR VI SETT en økende diplomatisk aktivitet rettet mot Venezuelas allierte, slik som Argentina og Brasil, med det mål å forsøke å isolere Chavez. Dette komplementeres av en mer aggressiv tilnærming som bygging av militærbaser i regionen. Mens USAs militære nærvær gjennom Plan Colombia stort sett regnes som en fiasko i forhold til å bekjempe koka-produksjonen i landet, har det samtidig også bidratt til at amerikansk militæretterretning har kunnet etablere sin infrastruktur nær grensen til Venezuela. Den internasjonale mediekampanjen mot Venezuela, der Norge har gjort seg bemerket i landet gjennom Gerhard Hølskogs ekstremt fiendtlige nyhetsreportasje på TV2, blir av mange også tolket som et forsøk på å berede grunnen for en mulig militær intervensjon. Venezuelanske initiativer som ALBA, det all-amerikanske bolivarianske alternativet, har som intensjon å samle kontinentet kulturelt, sosialt og politisk til en sosialistisk blokk, som et alternativ til nyliberale handelsavtaler som FTA. Suksess på dette området er avgjørende, ikke bare for å skape den synergieffekten som er nødvendig på det sosioøkonomiske plan, men også for å styrke Venezuela sikkerhetspolitisk. De neste årene vil vise om de venstresradikale strømningene kan fordype revolusjonen i Venezuela og spre seg til resten av kontinentet, eller om forsøket kveles av USAs isoleringspolitikk eller militær intervensjon.

Eirik Vold, prosjektansvarlig 05

RVs utsendte i Venezuela 2005: Eirik Vold

Eirik Vold har vært på studiereise i Venezuela for RV og har skrevet de fleste artiklene i dette heftet. RV takker for hans glimrende innsats!

Eirik er 27 år, skriver masteroppgave i samfunnsgeografi om reformer i Venezuelas oljeindustri, har studert sosiologi på et universitet i Caracas og bodd i Venezuela om lag ett og et halvt år til sammen. Han har skrevet reportasjer og kronikker om Venezuela i Dagsavisen, Klassekampen, Morgenbladet og Nationen. Han jobber for tiden med et utredningsprosjekt for LAG om venezuelanske prosjekter for regional integrasjon.

Antiimperialisme på venezuelansk

– Jeg er villig til å dø for å forsvare presidenten vår, Chavez, sier Zulai.

> TEKST OG FOTO: EIRIK VOLD

På et storgods utenfor Caracas har venezuelansk etterretning oppdaget en hemmelig militær treningsleir. De rundt 150 kolombianske paramilitære som ble tatt til fange skal ha hatt i oppdrag å angripe militære installasjoner i hovedstaden og ta livet av flere kjente politikere fra opposisjonen så vel som regjeringen. I dag fylles gatene av venezuelanske flagg, rødkledde demonstranter og sang til støtte for den bolivarianske revolusjon og

protest mot imperialistisk intervensjonisme.

Massemobilisering i Caracas

I to dager har de små gamle lastbilene, karakteristiske for venezuelansk grunnplansmobilisering, spredd budskapet om dagens demonstrasjon i Caracas' gater. Alternative lokale medier og statskanalen, de få mediene som ikke kontrolleres av opposisjonen, har blitt utnyttet til fulle for å mobilisere regjeringens tilhengere. Opposisjonen hevder som sedvanlig at dette er en montasje iscenesatt av regjeringen for å sverte dem og rettferdiggjøre angrep på sivile rettigheter. Men om den militære etterretningen har rett, er det ikke første gangen venstre-radikale regjeringer i

Latin-Amerika utsettes for angrep fra paramilitære.

Klokken nærmer seg to og det er tydelig at den massive mobiliseringen i forkant har lyktes. Til tross for en stekende varme har gatene i Caracas sentrum vanskelig for å absorbere de hundretusener av regjeringstilhengere som har tatt til gatene for å markere sin støtte til president Chavez og vise avsky mot utenlandsk intervensjon.

En av dem er Zulai, som for anledningen har malt kinnene med fargene til det venezuelansk flagget.

– Vi er lei av USA og opposisjonens forsøk på å ødelegge for Chavez, begynner hun. De

VENEZUELA

- Offisielt navn: Den Bolivarianske republikken Venezuela
- Hovedstad og største by Caracas, med 4-5 mill innbyggere
- Offisielt språk: spansk
- Styresett: Føderal republikk, med president som statsleder og ett-kammers nasjonalforsamling (Asamblea Nacional)
- President: Hugo Chávez Frias
- Uavhengighetserklæring 5.juli 1811 og enlig løsrivelse den 24.juni 1821
- Areal: 916,445 km²
- Befolkning: 25.375.281 (innbyggere pr juli 2005)
- Bruttonasjonal produkt: \$ 153,331 billion, \$ 6,200 pr innbygger.

ALT FOR CHAVEZ: Jeg er villig til å dø for Chavez, sier Zulai.

skjønner at de ikke kan stoppe revolusjonen med demokratiske midler. Ingen har vært i nærheten av å gjøre så mye for Venezuela som det Chavez har gjort på de få årene han har hatt makten. Alle vi som har vaert diskriminert og ekskludert støtter ham for det han gjør for oss. Derfor sender de colombianske paramilitære for å myrde presidenten og skape kaos i landet. Zulai, som selv kommer fra en fattig familie i en av hovedstadens forsteder forteller ivrig om de sosiale programmene som er aktivert i nabolaget hennes.

– Da jeg var liten fikk jeg ikke fullført skolegangen min fordi vi var for fattige og hadde mye problemer. Nå er jeg 26 år og takket være regjeringen kan jeg nå ta igjen det tapte på en gratis kveldsskole her i nabolaget. Kanskje kan jeg få meg en jobb når jeg blir ferdig med skolegangen.

Chaveztilhengernes demonstrasjon er som vanlig preget av stor entusiasme og glede. Det blir delt ut gratis vann og øl til demonstrantene og store lastebiler med salsaorkestre på lastepplanet kjører sakte gjennom folkemengden og får

folk til å danse. Men denne gangen ligger det også en viss redsel og raseri i luften. Nyheten om de colombianske paramilitære har gjort folk nervøse. Til tross for at alle forsøk på å styrte regjeringen hittil har mislyktes er man klar over det faktum at USA, når de først har satt som mål å "fjerne" en fiende, som regel lykkes med det.

– Hvis de myrder Chavez mister vi alt. Det kan vi ikke la skje, sier Zulai bestemt.

– Jeg er villig til å dø for å forsvare presidenten vår avslutter hun.

Colombianske paramilitære

Demonstrasjonstoget nærmer seg sakte stedet hvor presidenten skal holde sin tale og nye folk kommer hele tiden til.

Innen det mørkner er den fire felt brede motorveien som går gjennom Caracas dekket av rødt. Ifølge anslag basert på bilder tatt fra et helikopter som flyr over oss er mengden oppe i nærmere en halv million idet presidenten til øredøvende jubelrop entrer den scenen som er montert for anledningen.

– Dette er en historisk dag. Vi har vist imperiet at vi har baller til å forsvare fedrelandet, åpner presidenten.

Selv om øl og feststemning skal ha noe av æren for euforien, har Chavez utvilsomt en evne til å kommunisere med folk på deres egne premisser og spille på de riktige følelsesmessige strengene, som for øyeblikket savner sidestykke i verden. I motsetning til mange andre statsledere styrer Venezuelas president en diskurs, som i vokabular ikke skiller seg så mye fra mannen i gatas.

Som ventet kommer talen snart inn på hendelsen med de paramilitære som nylig ble tatt til fange.

– Vi har å gjøre med selve kremen av fas-

cister, sier presidenten i en fortsatt humoristisk tone. Og ikke uten grunn. Det er nemlig en svært interessant blanding av det amerikanske kontinentets reaksjonære krefter som utgjør rollegalleriet i dramaet som utspiller seg rundt hendelsen på storgodset utenfor Caracas der de colombianske paramilitære ble tatt til fange. Det viste seg at eieren av godset er eksil-kubaneren Roberto Alonso med amerikansk statsborgerskap, med nære kontakter til mafiaen i Miami. Han sørget for stedet der leiesoldatene simulerte angrep på to av nasjonalgardens våpendepoter i Caracas og presidentpalasset. Blant de øverstkommanderende for operasjonen var José Ernesto Ayala Amado, en kolombiansk paramilitær leder, kjent for flere massakre på småbønder og landarbeidere i hjemlandet. I tillegg leder flere spor ifølge venezuelansk militær etterretning direkte til Washington.

– Vi vet at planen var å myrde meg. Og de kan bare forsøke. For her vil de møte et folk og en hær, forent for Venezuela og villig til å dø for Venezuela. Og hvis de dreper meg så tar noen andre over. Denne revolusjonen lar seg ikke stanse av verken imperiet, dets lakeier i Venezuela eller kolombianske paramilitære.

Mens Chavez i sin nærmere tre timer lange tale kommer inn på de forskjelligste temaer, alt fra favorittsporten baceball til Lenins imperialisme, mørkner himmelen og folkemengden reduseres sakte. Noen finner veien til de omkringliggende skjenkesteder for å fortsette festen, mens andre drar hjem. Alle i visshet om at de har vært med på nok en maktdemonstrasjon i folkelig mobilisering, men like visse på at morgendagens aviser kommer til å ignorere demonstrasjonen eller framstille det hele som nok en "bløff" fra regjeringens side.

Venezuela på vei mot revolusjon?

Chavez søker allianser som motvekt mot USAs verdenshegemoni. Den antiimperialistiske posisjonen er avhengig av landets egen klassekamp.

> TEKST: GERNOT BODNER, OVERSATT OG BEARBEIDET AV LARS AKERHAUG.

Konfrontasjonen mellom venezuelanske myndigheter og USA handler ikke bare om retorikk. Kuppforsøket mot Hugo Chavez 11. april 2002 viser dette tydelig. Og selv de rent retoriske utfordringene mot USA, der Hugo Chavez' uttaler seg stadig klarere, blir forstått som krigserklæringer i dagens unipolare, imperialistiske verdensorden. Chavez stiller spørsmålstegn ved USAs hegemoni. Selv om Venezuela fortsatt er en strategisk oljereserve for USA og selv om de betaler utenlandsgjelden. Chavez har vekket til live antiimperialistiske strømninger i den latinamerikanske folkemeningen. Venezuela i dag et avgjørende konfliktpunkt med sin åpne opposisjon mot USAs hevd på verdensmakt.

Bølgene Venezuela har skapt er et resultat av landets anti-imperialistiske posisjon mot det amerikanske imperiet, ikke en innenrikspolitisk radikaliserings av klassekampen. De anti-imperialistiske mulighetene i denne konflikten avhenger av utfallet av klassekampen, mellom de fraksjonene som ønsker at "revolusjonen skal trenge dypere" og de som ønsker å opprettholde status quo fra den reformerte fjerde republikken.*

Diplomati og konfrontasjon

Hovedpunktet i Chavez' utenrikspolitikk er at dagens verden er multipolar. Derfor prioriterer Venezuela økonomiske forbindelser med nasjoner og regioner som potensielt utgjør en motvekt til USAs hegemoni: Kina, Russland, India og den arabiske verden. Mer direkte politisk er strategiske partnerskap blant annet med landene i Latin-Amerika. 14. februar 2005 ble en slik allianse signert med Brasil,

STEM NEI: Demonstrasjon til støtte for Chavez, da opposisjonen i 2004 samlet inn nok stemmer til et tilbakekallingsvalg. Demonstrantene oppfordrer folk til å stemme nei til tilbakekalling. Foto: Hans Petter de Fine.

det eksisterer tette forbindelser med Kuba på et økonomisk og politisk nivå. Målet er å konstituere et "bolivariansk alternativ" (ALBA) opp mot den all-amerikanske frihandelssonen ALCA. De mer moderate partnerne Argentina og Brasil ser det ikke like på helt samme måten. De prøver å oppnå pragmatiske forbedringer innenfor rammen av enighet med USA. Samtidig gir Chavez støtte til internasjonale politiske og sosiale bevegelser utenfor staten, innenfor den bolivarianske folkekongressen. Men slike forsøk begrenses av rammene for det statlige diplomati.

USAs Venezuela-politikk veksler mellom en pragmatisk aksept av Chavez' regjering, så lenge tilgangen til olje er sikker, og en politikk for imperialistisk hegemonikamp som ikke kan akseptere noen, ikke engang symbolske, anti-imperialistiske utfordringer. Men Pentagon vet godt om problemene som ville fulgt en direkte intervensjon, noe som kunne ført dem inn i en enda mer hasardiøs kamp enn dagens Irak.

Revolusjon uten venstreside

Styrkeforholdet mellom de som vil "utvide revolusjonen" og de som vil "normalisere det nåværende status quo" er selve motoren i den bolivarianske prosessen. Chavez' bolivarianske revolusjon er en prosess som står på

utsiden av den historiske venstresiden, delvis i motsetning til det tradisjonelle venstre. Dette viser på den ene siden hvor viktig president Chavez er personlig og på den andre siden mye om styrkeforholdet på innsiden av den bolivarianske bevegelsen.

Da Chavez forsøkte å gripe makten 4. februar 1992 gjennom et kupp, kunne Chavez selv observere venstresidens fallitt. De som hadde lovet å støtte det militære opprøret med masseprotester lot lastebiler fulle av våpen stå urørt. Men etter valgseieren til Chavez i 1998 klarte man ikke å bygge nye maktstrukturer.

Det statlige borgerskapets lenker

Venstresiden maktet ikke å gi den bolivarianske revolusjonen noen retning. Samtidig sto deler av eliten klare til å trenge seg inn i den nye regjeringen. Fordi den oligarkiske eliten er tett knyttet til staten, og blant annet har kontrollert oljeinntektene, har ikke alle sett seg tjent med privatisering eller nyliberalisme. Chavez' valgseire har derfor splittet den politiske eliten. Venstresiden manglet en strategi. Folket mobiliserte, men var samtidig langt fra tilstrekkelig godt organiserte og politisk bevisste til å bygge opp en ny stat. Deler av den gamle eliten var klare til å akseptere det nye bolivari-

anske byggverket. De ønsket å gjøre den bolivarianske republikken om til en nypusset fortsettelse av den gamle fjerde republikken.

Men de stadige konfrontasjonene med den gamle opposisjonen som ved kuppet i 2002 og oljestreiken i 2002/2003 underminerte den jevne normaliseringen. Etter folkeavstemningen i 2004 begynte presidenten en kontra-offensiv mot de "politiske partiene". Radikaliserte chavister førte en seierrik kampanje for Chavez' fortsatte presidentskap.

Tre maktnivå i Venezuela

Etter å ha tapt et valg de hadde satt i gang for å fjerne Chavez, mistet opposisjonen i lokalvalgene 31. oktober 2004 også all viktig innflytelse bortsett fra i to provinser. Dette betyr faktisk at mulighetene for den tradisjonelle høyresiden til å jobbe mot det bolivarianske prosjektet gjennom statlige maktposter er ødelagt. Chavez personlig er helt avgjørende for prosessen videre. Bare han kan dominere den offentlige diskursen og mobilisere folk. Hvis Chavez ønsket en normalisering av den interne striden og forholdet til imperialismen, kunne han klart å gjennomføre dette etter valget i oktober. Han ville knapt møtt trusler om opposisjon nedenfra. Men tvert imot erklærte Chavez da et "steg fram". Han beskrev revolusjonen som antiimperialistisk og sosial. Han gjorde folkemakt til selve målet i et åpent angrep på "byråkratisme og ineffektivitet".

Gjennom sabotasjen av oljeindustrien senhøstes 2002 og tidlig 2003 fikk folkelig aktivisme et oppsving. Men samtidig er det et paradoks at den stabile økonomiske situasjonen i Venezuela både styrker den bolivarian-

ALLIESTE: Lula og Chavez i konsentrert samtale. USA legger press på Lula til å ikke støtte Chavez.

ske prosessen og makten til det gamle byråkratiet. Venstresiden har problemer i å holde tritt med eliten, som har store ressurser til disposisjon. Derfor er de gamle strukturene en sentral slagmark.

Den bolivarianske venstresiden – fra en folkelig bevegelse til et politisk alternativ

De revolusjonære har lengre røtter enn den nye folkeaktivismen. De er bedre konsoliderte og har sin egen politiske identitet. Deres viktigste svakhet er de lokale, regionale og sosiale begrensningene. Dette hindrer dem i å være synlig på nasjonalt nivå. Venstresiden har knapt vært i stand til å synliggjøre seg i den

politiske diskursen som dominerer samfunnet, utover til sitt eget omland. En uavhengig posisjon har selvfølgelig blitt vanskeligjort av radikaleringen av selve presidenten og hans "overtakelse" av venstresidens kjernekonsept – nemlig fordypning av revolusjonen, folkemakt og antiimperialisme. I folkets øyne blir Chavez sett på som den beste og den eneste som kan gjennomføre det de krever.

Venstresidens tilstedeværelse på den politiske arenaen er avgjørende for å gå videre fra Chavez' individuelle lederrolle mot en "kollektiv vanguard". Men ofte blir fordypning av revolusjonen og folkemakt bare målt gjennom organisatorisk vekst og høyere politisk bevissthet i de folkelige organisasjonene utenfor statsapparatet. Kritikken av de gamle politiske partiene og byråkratiet leder til "antipolitiske" stemninger. De manglende politiske instrumentene for å stå opp mot den gamle eliten i deres tradisjonelle terreng har ført til at venstresiden henger bakpå i forhold til mulighetene. De henger også etter de chavistiske "politiske partiene" som de kritiserer, på grunn av at den gamle staten og dens valgmekanismer fortsatt dominerer den politiske prosessen.

Artikkelen er en forkortet og redigert versjon av artikkelen "Venezuela – heading towards revolution?" av Gernot Bodner, *Campo Antiimperialista*, publisert 25. mai 2005, www.antiimperialista.com. Artikkelen ble originalt skrevet på spansk, i denne oversettelsen er den engelske utgaven benyttet. Oversatt av Lars Akerhaug.

* Den Fjerde Republikken – systemet til Punto Fijo – er perioden fra 1958 fram til den nye konstitusjonen fra 1999 som markerer grunnleggingen av den bolivarianske republikken i Venezuela.

OPPOSISJONEN MOT CHAVEZ: En demonstrant mot Chavez landreformer holder en plakate med påskriften «Vi er motstanden», Caracas 25. september 2005.

– Vi har det som dronninger nå

Bente Volder har vært med i RV siden starten. På nasjonalt plan er hun trolig mest profilert som kvinneaktivist, kanskje særlig under antipornokampen og rettsaken mot Porno-Hagen på 80-tallet. Den driftige dama er også tidligere nestleder i RV. Da hun gikk ut av bystyret i Ålesund i 1995, etter 12 år, markerte det slutten på over 20 år på politisk høygir. Nå er hun tilbake med sterkt Venezuela-engasjement.

> TEKST: ELIN VOLDER RUTLE. FOTO: EIVIND VOLDER RUTLE.

Høsten 2002 dukket Bente opp igjen i norsk offentlighet – i Klassekampens utenriksider. Det var en forfriskende avveksling fra den generelle stillheten eller kritiske bemerkningene om Chavez etter opposisjonens mislykkede statskupp våren 2002.

– Den norske mediedekninga var stort sett basert på folk som støtta kuppet. Overklassen fikk mindre makt og muligheter når de ikke lenger hadde korrupte venner i statsledelsen. Jeg så at det jeg kunne gjøre for å støtte opp om Chavez og de millionene som står bak han, var å bidra med informasjon om hva som faktisk skjedde.

Et politisk menneske

På den tida bodde Bente og mannen Johnny i Venezuela, og det er vel verdt å spørre seg hva som får en 51 år gammel elektronikk-lærer fra Ålesund til å pakke snippeska og bosette seg på et annet kontinent.

– Jeg besøkte Venezuela første gang i 98, og at det ble akkurat dit, var tilfeldig. Johnny og jeg skulle på bryllupsreise, og ville dra et annet sted enn "syden". Jeg har alltid vært nysgjerrig på Latin-Amerika, så når vi fant billetter til vakre Isla Margarita i Venezuela, var valget enkelt. Jeg har alltid vært et politisk menneske, og ble raskt grepet av utviklinga i landet.

Venezuela og Isla Margarita var en trekkmagnet, og høsten 2002 tok Bente permisjon fra jobben, pakket kofferten, leide ut huset og dro på et års ferie for å lade opp batteriene.

– Det var selvfølgelig spennende å se hva som skjedde. Massedemonstrasjoner mot statskuppet, og at hæren støtta Chavez var viktig for at opposisjonen ga seg. Vi hadde bekjente, men

manglet kontakter i det politiske miljøet. De dukket opp litt tilfeldig. Vi kom forbi en markering MVR arrangerte, og ble stående og se på appeller og slagord. Mange hadde stilige, røde capser med partilogoen på, og jeg spurte ei ung jente om hvor det var mulig å kjøpe en.

Capskjøpet og påfølgende overtaling fra partifolk og Johnny førte til at Bente få minutter senere befant seg på torgets talerstol. Hun hold appell hvor hun fortalte at hun kom fra Norge og støtten prosessen i landet.

– Etterpå kontaktet masse folk meg. Det er kvinnesaken som står meg nærmest, så det ble naturlig å pleie kontakt med kvinnebevegelsen, Fuerza Bolivariana de Mujeres. På et møte jeg deltok i tok Lina Marcano ordet. Hun er ei lita senesterk kvinne, og er kanskje et sterkere symbol enn Chavez på den Bolivarianske revolusjo-

nen. "Vi har det som dronninger nå," sa hun som bodde i slummen og jobbet døgnet rundt uten lønn. Før var det ingen kvinner som var aktive i politikken, de var i annen rekke. De ble løfta frem gjennom grunnlovsprosessen. Der det før sto den mannlige formen for alt, står nå både han- og hunkjønnsformene - niños/niñas, el presidente/la presidenta. Fattige begynte å organisere seg, fikk støtte og ble synliggjort. På Isla Margarita er kvinnene i flertall blant de nye aktivistene. De organiserer kvinner til kvinnebanken, gir ut melkepulver, organiserer borgervern mot vold, setter i gang kulturelle aktiviteter, er drivende i utdanningsrevolusjonen og sist, men ikke minst, har de jobbet for å gi folk identitetskort.

Deltakende demokrati

Bente fortsetter med å fortelle hvordan identi-

tetskort har vært en nøkkel i demokratiseringsarbeidet.

– Kortene er nødvendige å ha for å stemmerett og noen sosiale goder. Politikk har tradisjonelt vært for rike menn, og myndighetene prioriterte ikke at flere folk skulle få sine demokratiske rettigheter. Nå skal fattigfolk fra barriorene med, og kvinner står i spissen for registreringsarbeidet. Flere millioner har fått stemmerett de siste årene.

– *Hva skiller prosessen i Venezuela fra det arbeidet du har drevet her. Hva kan RV lære av Chavez, og omvendt?*

– Vi mente jo at for å få endringer, så måtte vi knuse statsapparatet, men Chavez har gått den andre veien. Han er en folkevalgt president, med støtte fra hæren, som går i spissen for å skape et deltagende demokrati. Vi har jo ment den borgerlige staten har vært en klassestat. Venezuela har et svakere lovverk på noen områder enn vi har i Norge. For eksempel når opposisjonen laget lock-out og stans i oljeproduksjon og matdistribusjon i flere måneder. I Norge ville det blitt stanset med tvungen voldgift. Chavez fikk til slutt åpna noen lager og distribuerte maten ut til de fattige. Men han respekterte lovene, og måtte vente til opposisjonen ga seg selv. Det skjer en sosial revolusjon, gradvis og forsiktig. Lovverket

endres, men like viktig er de sosiale reformene. Utdanning til alle, jordreformer, matproduksjon i byene. Min erfaring er at det er et enormt press for å endre syn når du jobber innafor systemet. Men Chavez har klart å jobbe innafor systemet, uten å bli korrumpert. Tvert i mot har han gått lenger til venstre. Våren 2005 erklærte Chavez at han er kommet fram til at sosialisme er nødvendig, og de skal skape sosialisme for det 21. århundret. Deltakende demokrati, utdanning og utvikling av økonomien med stort statlig engasjement er noen av bærebjelkene.

Engasjementet er nok retta utover og fremover, ikke innover og bakover. Når Bente først er i gang med Venezuela, er det vanskelig å få inn noe annet.

Norsk nyhetsbilde

– *I norsk nyhetsbilde er det Chavez og ikke Venezuela som er sentralt – hvordan ser du på det?*

– Chavez er veldig sentral, og bevegelsen vil få et stort tilbakeslag hvis han myrdes. Han ser problematikken, og utdanning og organisering av vanlige folk er sentralt i alle sosiale reformer. Mye yrkesopplæring er knyttet til danning av kooperativer. Mange trenger eiendomsrett til hus og jord, og de må være organisert i nabolag for å få

det. Det er en måte å få folk til å begynne å delta i demokratiet. Først når folk ser at de har innflytelse på utviklinga i egen hverdag og i økonomien, kan man begynne å snakke om utvikling av sosialisme.

Det er ingen tvil om at Bente har stort engasjement og store kunnskaper om Venezuela og prosessen.

– *Hvordan kan din kunnskap komme alle andre engasjerte og nysgjerrige til gode. Og hva kan folk gjøre selv?*

– Jeg samarbeider med en erfaren fotograf om å lage kortfilm om kvinnebankprosjekter. Det er et privat prosjekt, men vi håper den kan selges til NRK. Ellers har jeg holdt foredrag for skoleklasser og andre, og brukt Venezuela for å snakke om solidaritet og nord-sør konflikten. Ellers vil jeg gjerne skrive, men har ikke kapasitet til å gjøre så mye som jeg ønsker. Folk som vil gjøre noe for å støtte prosessen i Venezuela, kan blant annet ta kontakt med den bolivarianske sirkelen i Oslo. Studiemøter i RV, fagforening eller andre fora, basert på dette heftet eller innledere er og et tips. RU-ere bør absolutt forsøke å få Venezuela inn som tema på skolen.

– *Helt på tampen. Hva skjer med utviklinga hvis Chavez taper neste valg?*

– Han taper ikke.

Møte med tre kvinner

ELIZABETH SALAZAR (39) driver med telefontjenester. Det første kvinnebanklånet ble brukt til å legge inn telefon. Etter hvert har hun kjøpt en telefon til. Hun har søkt om lån nr. 2, og det skal brukes til å kjøpe flere telefoner. Hun valgte å starte med telefontjenester, for det mangler i boligområdet. Hun tenkte både at det kunne gi inntjening og hun ser det som en oppgave å gi denne tjenesten til området. Hun har åpent hele dagen og kvelden, men er tilgjengelig hele døgnet når det er behov, f.eks. ved sykdom eller andre viktige ting. Ellers har hun nettopp gjennomført et dukke-maker-kurs og syr for hånd i ledige stunder. Dukkene skal selges til turister. Hun bor i slumområdet Barrio Vicente Marcano på Isla Margarita

EVANGELINA DEL VALLE REYES (47 ÅR, 5 BARN OG 6 BARNEBARN) driver en liten matbutikk og har fått 2. lånet, som er brukt til å utvide vareutvalget med vaskemidler og med flere matvarer. Hun har gjennomført et års utdanning og gruppa har startet et kooperativ som skal drive med tjenesteyting for lokalsamfunnet. Det betyr internett og opplæring i bruk av datamaskiner, telefontjenester, faks og kopimaskin. De vil tilby billige kopier til skoler og offentlige institusjoner, de skal drive opplæring i lover og rettigheter og bygge opp gode holdninger i forhold til ansvar for fellesskapet. Det er 34 deltakere, flertallet er kvinner. Evangelina tar nå videregående på kveldstid. Bor i slumområdet Barrio Vicente Marcano på Isla Margarita.

LEONARDYS GUERRA (25) er kvinnebankbruker og driver med salg av oppskåret pålegg. Hun selger varene hjemmefra og på bestilling. Hun har nedbetalt det første lånet og har fått lån nr. 2. Gjennom Kvinnebanken har hun skapt sin egen arbeidsplass og kan forsørge datteren på 3. Bildet er tatt hjemme hos henne mens jeg intervjuer henne, hun bor i slumområdet Barrio Vicente Marcano

Tekst og foto: Bente Volder

Rød soloppgang

Alba er navnet på Hugo Chavez sosialistiske integreringsprosjekt for det amerikanske kontinentet. Det er en forkortelse for "det bolivarianske alternativet for Amerika", men også et spansk ord for soloppgang. Dersom man lykkes i å samle kontinentet i et slikt prosjekt betyr det ikke bare en diplomatisk seier for Venezuela, men en forrykket maktbalanse mellom nord og sør.

> TEKST OG FOTO: EIRIK VOLD

Venezuelansk diplomati har de siste månedene jobbet på spreng for å promotere sin sosialistiske visjon for Latin Amerika. Organisasjonen OAS har gjennom sitt "Carta democratica", fått mye av æren for at perioden med militærregimer tok slutt på nittitallet. Fattigdom og ulikhet har imidlertid bare økt i omfang samtidig som tilliten til det parlamentariske demokratiet har sunket. For å bøte på dette har den venezuelanske delegasjonen foreslått et "Carta Social", et dokument som fastslår de latinamerikanske folkenes sosiale rettigheter. Samtidig føres det en intens kamp for å motarbeide FTAA, USAs foreslåtte all-amerikanske frihandelsavtale. Det overordnede målet er imidlertid å samle hele kontinentet til en forent blokk. Den kanskje viktigste diplomatiske arenaen for dette arbeidet er Parlatino, det latinamerikanske parlamentet. Jeg har snakket med Isagleidy Quintero, som er politisk rådgiver for presidenten for den venezuelanske delegasjonen til dette organet. Hun forteller om arbeidet for å få gjennom de sosialistiske prinsippene som utgjør grunnpilarene i ideen om ALBA i de ulike internasjonale fora som eksisterer i Latin-Amerika.

Sør i en unipolar verden
Isagleidy Quintero forteller:

– Vi jobber med det målet å samle hele det amerikanske kontinentet til én blokk for å stå sterkere mot de mektige interessene som har holdt oss nede helt siden koloniseringen. Dette var drømmen til Simon Bolivar og flere av de andre frigjøringshelte våre. Etter Sovjetunionens fall lever vi i en unipolar verden og det er viktigere enn noensinne å søke enhet for å kunne ivareta den suvereniteten nasjonene våre oppnådde ved avkoloniseringen. Venezuela jobber utfra premisset om at en ny type sosialisme, en sosialisme for det 21. århundret, må være grunnpilaren for en slik enhet.

– Hvordan konkret jobber dere for å oppnå en slik integrering?

– Ett av de viktigste initiativene vi jobber med nå er CSN, Det Sør-Amerikanske Felleskap av Nasjoner. Dette prosjektet så dages lys i Cuzco i Peru i 2004. Her var alle Sør-Amerikas presidenter samlet. Også Guyana og Surinam, som hittil ikke i så stor grad som andre land har tatt del i integrasjonsprosessen på kontinentet. Dette er gassrike nasjoner, som i likhet med Venezuela også har store regnskogområder. Gitt at bærekraftig utvikling er et ufravikelig prinsipp for den bolivarianske integrasjonsmodellen, som president Chavez og det venezuelanske folk står bak, er det et betydelig framskritt at vi har fått med disse landene. Det økonomiske aspektet er også viktig, og der tror vi Venezuela spiller en viktig rolle særlig i egenskap av å være en oljenasjon

og de finansielle mulighetene dette innebærer. Vi har også med land som Brasil og Argentina som er blant de mer solide økonomiene i regionen. Selvfølgelig har selv de mest utviklede samfunnene på kontinentet vårt langt igjen for å oppnå en økonomisk base som er effektiv nok til å tilby et akseptabelt velferdsnivå til sine befolkninger. Men vi tror at integrasjon er veien å gå for å overvinne problemene. Dette er selvfølgelig en lang prosess og man får ikke tatt de store skrittene på et så tidlig stadium som vi befinner oss nå.

Nyliberale hindringer

– Kritiske røster hevder imidlertid at det er vanskelig å bryte med det nyliberale hegemoniet så lenge de fleste regjeringene på kontinentet befinner seg trygt innenfor dette paradigmet. Konflikten mellom Chavez og Mexicos president Vicente Fox, som kom til overflaten under toppmøtet i Argentina nylig og ikke minst det anstrengte forholdet til Colombia er eksempler på hvor forskjellige ideologiske retninger som står ovenfor hverandre i en slik integreringsprosess. Hvilke utfordringer innebærer dette for den venezuelanske visjonen?

– Da representanter fra de forskjellige Sør-Amerikanske landene møttes i Brasil tidligere i år ble denne konflikten tydelig. Etter en rekke interessante debatter og forslag endte man opp med et sluttdokument, som president Chavez og Argentinas Nestor Kirchner med ham ikke var villige til å signere. CSN gjør sine vedtak basert på

SOSIALISTISK SAMLING: Isagleidy Quintero i ALBA jobber for å samle de latin-amerikanske landene som en antiimperialistisk motvekt mot USA.

konsensus, slik at situasjonen var alvorlig. Det viktigste møtet i institusjonen så ut til ikke å resultere i noe som helst. President Chavez hadde utarbeidet et forslag om å utvide det venezuelanske helseprogrammet "barrio adentro" til å omfatte alle landene på kontinentet. (Dette består i å opprette lokale klinikker i urbane slumområder og land-områder, i stor grad betjent av kubanske leger, der den fattige befolkningen står uten helsetilbud. Dette har vært en stor suksess i Venezuela der flere millioner fattige har fått behandling gjennom dette programmet). Det samme var planen med alfabetiseringskampanjen, hvor over 1,5 millioner analfabeter har lært å lese og skrive. Det er slike tiltak vi sikter til når vi hevder at latinamerikansk integra-

sjon må ha en sosial og ikke bare økonomisk og politisk side. Imidlertid ble ikke disse forslagene prioritert ved møtet i Brasilia, slik vi hadde håpet på. På det økonomiske plan kom vi med forslag om å opprette "Banco del Sur" (Banken for Sør), der alle land skulle bidra med en prosentandel av sitt BNP som kapital. Dette for å frigjøre oss fra IMF sitt økonomiske diktatur, som hver dag gjør oss mer forgjeldede og fratrar landene det lille de har av demokratisk makt over økonomien. Dette ble imidlertid heller ikke vedtatt. Det som ble vedtatt gikk stort sett ut på å opprettholde tollfrihet mellom landene. I motsetning til de mange seirene vi har vunnet på den internasjonale arenaen så Chavez dette som et nederlag og lot seg så vidt overbevise til å signere dokumentet, mot løfter om at disse forslagene skulle drøftes på nytt. Det var Colombia, Ecuador og Peru som hindret at de venezuelanske forslagene fikk gjennomslag, til tross for den enorme folkelige støtten de har også i disse landene. Dette er de samme landene som er i ferd med å inngå frihandelsavtaler med USA. Vår posisjon er at dette er å selge seg til kapitalistiske interesser framfor å arbeide for folkenes beste.

Framskritt

– Den venezuelanske regjeringen framhever stadig at de gjør store framskritt i forholdet til omverden, særlig i Latin-Amerika. Hva konkret kan man vise til?

– Husk at regional integrasjon ikke bare dreier seg om forholdet mellom regjeringer. Vår visjon er at dette skal være integrasjon mellom folkene. Vi er en del av en dreining mot venstre som gjelder hele kontinentet og knytter stadig nærmere kontakter med folkelige bevegelser i andre land. Poenget er ikke å eksportere den venezuelanske modellen, men folk ser med egne øyne hva vi har fått til her og ønsker seg noe av det samme i sine land. Og vår president Chavez framstår for

mange, også utenfor Venezuela, som en troverdig lederfigur. På det mer formelle plan er medlemskapet i Mercosur en stor seier. Mercosur består av Argentina, Uruguay og Brasil og dette er land som i stor grad deler vår sosialistiske visjon. De siste årene har vi avansert betydelig i arbeidet

med å knytte nærmere bånd til disse landene, men denne formaliseringen betyr at vi kan akselerere dette samarbeidet.

Integrasjon for hvem?

– De fleste samarbeidsavtalene Venezuela er med i har frihandel som en viktig komponent. Hvordan passer det med det

Chavez kaller 21. århundrets sosialisme?

– Det er riktig at avtalene vi snakker om går ut på å redusere viktigheten av grensene mellom medlemslandene. Men samtidig utgjør de et vern mot de mektige handelsblokkene utenfor som USA og EU. Mens arbeidet med regional integrasjon i det latinamerikanske parlamentet før gikk ut på å knytte oss nærmere USA gjennom forslag som FTAA, har dette nå veket plassen for en visjon som utgår fra landene i Sør sine interesser. Latin-Amerika er en region spesielt rik på naturressurser og vi eksporterer mye. Gjennom å knytte oss tettere til hverandre kan vi koordinere salg og markedsføring av varene våre bedre. Vi kan kontrollere konkurransen på disse markedene og slik hindre at prisen på varene våre synker. Dette gjøres for eksempel med eksportkvoter og liknende tiltak. I tillegg tror vi at økt handel mellom de latinamerikanske landene kan bidra til bedre og mer effektiv utnyttelse av ressursene våre.

Ensidig økonomi

– Venezuela er et veldig lite industrialisert land, med ensidig økonomi sentrert rundt oljeproduksjon, også i sammenlikning med andre utviklingsland på kontinentet, som Brasil og Argentina. Hvilke konsekvenser kan frihandel med slike land få for muligheten for utvikling av industri og et mer diversifisert produksjonsapparat?

– Assymetriene du peker på er noe vi tar svært alvorlig. I tillegg til at vi åpner for å beskytte enkelte industrier også innenfor avtaler som Mercosur gjøres det en stor innsats for å øke utvekslingen av teknologi og kunnskap landene i mellom. På lang sikt tror vi det er enda viktigere enn bare beskyttelse av markedene. Vi har allerede kommet langt på dette området. Vi lærer av land som Brasil som har lengre erfaring med utvinning av gass, mens vi bidrar med oljeteknologi. Det finnes flere konkrete avtaler mellom de stat-

lige oljeselskapene og Venezuela er i ferd med å utarbeide forslag til fusjon mellom våre lands statlige oljeselskaper for å stå sterkere i forhold til transnasjonal oljekapital og kjøpere som USA.

– Hvordan ser du på mulighetene for at ideen om ALBA, det bolivarianske alternative for Amerika skal kunne virkeliggjøres i løpet av de neste årene?

– Da Chavez på det all-amerikanske toppmøtet i 2001 i Miami lanserte ideen om ALBA var han alene og hadde ikke støtte fra noen andre deltakere. Selv om de formelt bare eksisterer avtaler under navnet ALBA med Cuba er situasjonen nå en helt annen. Dette manifesterte seg tydelig under toppmøtet i Mar del Plata i Argentina nylig, da både Argentina, Brasil, Paraguay og Uruguay markerte sin støtte til dette prosjektet, mens FTAA, USAs forslag til frihandelsavtale, praktisk talt ble begravd. Det mest oppmuntrende var imidlertid hvordan massene tok til gatene for å støtte ALBA. Det viser tydelig at vi er i ferd med å utvikle et integreringsprosjekt der folket er med å drive prosessen framover og setter sitt preg. Det er tross alt det som er hovedpoenget vårt. Vi skal ikke samle nasjonene våre for at det skal bli lettere for transnasjonal kapital å utnytte naturressursene og arbeidskraften vår. Vi skal samles som folk for at folket selv skal utvikle et prosjekt som ivaretar deres interesser.

fakta

MER VENEZUELA!

For mer informasjon anbefales:

Svenske Simon Bolivar studiecenter

Har mange linker på svensk, engelsk og spansk: <http://www.bolivar.se/>

Her finner du gode og kritiske analyser:

<http://www.Venezuelaanalysis.com>
znet sin venezuela watch:
http://www.zmag.org/venezuela_watch.cfm
"hands off Venezuela" <http://www.handsoffvenezuela.org>

<http://www.lanic.edu/la/region/news>

Svensk hefte

Svenske KPMLR har laget heftet "Revolusjonens Venezuela" som du kan laste ned her: <http://www.kommunistiskpartiet.org/Pdf/Venezuela.pdf>

Sugen på solidaritetsarbeid? Latin-Amerikagrupperne finner du her: <http://www.latinamerikagrupperne.no>. De har en Venezuelalafordypning, som du finner på sida deres under Landindeksen: <http://www.latinamerikagrupperne.no/Landindeksen/Land/Venezuela/index.html>. LAG anbefaler også: <http://www.latinworld.com/sur/venezuela/index.html> og <http://info.lanic.utexas.edu/la/venezuela/>

Reisesugen? Ta en kikk på:

<http://www.latinamerikareiser.no>

Latinamerikansk Al Jazeera

Telesur er navnet på en ny latinamerikansk tv-kanal og er antakelig det dristigste medieprosjektet i kontinentets nyere historie. Dersom grunnleggernes ambisjoner innfris vil det også bli det mest betydningsfulle. Med hovedsete i Caracas Venezuela og Chavez-regjeringens oljedollar som finansiell plattform vil Telesur utfordre de multinasjonale medie gigantenes informasjonshegemoni. Kan kanalen bli en latinamerikansk Al Jazeera, spør jeg informasjonsdirektør Jorge Botero.

> TEKST: EIRIK VOLD, FOTO: FERNANDO CASADO

- Hva er hovedstaden i Italia?
- Roma.
- Hva er hovedstaden i Paraguay?
- Eh vet ikke.

Det er søndag ettermiddag og Venezuelas mest populære tv-program, "aló presidente" ruller over millioner av tv-skjermer. President Hugo Chavez Frías åpner et sykehus i slummen, prater om krokodillefangst i barndommen og tordner mot USA-imperialismen. Ikke noe nytt altså. Ikke før sendingen avbrytes av en av de mange pausene for politisk propaganda, programannonsering og liknende. Den bolivianske gutten som blir testet i geografi er ment å illustrere en kulturimperialisme som har sørget for at man er mer interessert i Europa og USA enn sitt eget kontinent. En kulturimperialisme som utgjør en av flere komponenter av en kolonial infrastruktur beregnet på å utplyndre Latin Amerikas ressurser, splitte og herske. Problemet er beskrevet, reklamesnutten går mot slutten og løsningen presenteres. Den heter Telesur og er en kanal med statlig kapital fra Venezuela, Argentina, Cuba og Uruguay. Kanalen lover å "jobbe for å få fram mangfoldet i kontinentets mange kulturer, øke interessen og forståelsen mellom dem og slik bre grunnen for politisk, kulturell og økonomisk integrasjon". Det hele som en motvekt mot de store multinationale mediekonsernernes massive dominans over informasjonstilbudet i og om regionen. Det ser altså ut som om venstrekreftene i Latinamerika er i ferd med å lede den politiske offensiven

inn på mediearenaen. Kan dette bli et latinamerikansk Al Jazeera?, spekulerer jeg mens jeg fyker gjennom Caracas' mange trafikkorker på motorsykkeltaxi med kurs for Telesurs hovedkvarter.

Idéen Telesur

- Det var Fidel som gav oss ideen. Informasjonsdirektør i Telesur Jorge Botero åpner samtalen entusiastisk. At informasjonsdirektøren er på fornavn med Cubas statsoverhode bekrefter forutelsen om at det ikke er tilfeldig hvem som holder i tøylene i dette prosjektet. I 2002 var Botero og en gruppe uavhengige journalister fra Latin Amerika samlet i Havanna for å diskutere det nyliberale mediehegemoniet, da Fidel Castro liksom tilfeldig utbrøt, "hvorfor lager dere ikke deres egen kanal, deres egen CNN?".

- Idéen var vågal og mange tok den nok ikke alvorlig i begynnelsen. Alternativ journalistikk var på det tidspunktet svært marginalisert og folk hadde ikke ambisjoner.

Boteros ambisjonsnivå er det imidlertid ikke noe i veien med. Mannen har dedikert 25 av sine 49 leveår til journalistyrket i hjemlandet, Colombia, vært innom aviser, radio og tv som fast ansatt og som freelance journalist. Han har vunnet flere priser for sin virksomhet, blant dem "Rey de España" (kongen av Spania) ofte sammenliknet med den mer kjente Pulitzer-prisen og Nuevo Periodismo (ny journalistikk) med et fond disponert av forfatteren Gabriel García Márquez. Til tross for internasjonale priser, journalistlivet i Colombia var alt annet enn glamorøst. Svært få steder myrdes flere journalister og som maktkritisk og grøvende utøver av yrket har Botero også ved flere

anledninger blitt oppsagt etter å ha avslørt "feil folk". Men med Chavez' oljemillioner og anerkjente korrespondenter, spredd fra USA til Argentina, i ryggen leder han og Telesur nå altså motoffensiven hvis mål er intet mindre enn "å få imperiets mediehegemoni til å vakle".

- Ser du for deg at dere kan spille en rolle liknende Al Jazeera i Afghanistan og Irak?

- Vi har noen av de samme ambisjonene. Al Jazeera klarte å bryte gjennom det vi trodde var en ugjennomtrengelig mur av tendensiøs informasjon om USAs invasjoner. De dro dit servile og karriereorienterte journalister ikke dro, og fortalte historiene det ikke passet USA at vi ble fortalt. Noe av det viktigste med Al Jazeera er at de har klart å bli en konstant motvekt mot de vestlige medie gigantene, også som kilde for andre medier. Vi har som mål å gjøre det samme. Vi vil at latinamerikanere skal fortelle om den latinamerikanske virkeligheten.

For den som har en viss kjennskap til mediesituasjonen i Latinamerika er det ikke vanskelig å se viktigheten av prosjektet. Den økende politiske og økonomiske marginaliseringen av kontinentets befolkning har gått hånd i hånd med marginalisering også i informasjonsmarkedet. Ikke bare er de fattige massene usynliggjort i media, de er også språklig (en betydelig del av amerikans urbefolkning har ingen eller svært begrensede spansk-ferdigheter) og kulturelt fremmedgjort og redusert til konsumenter av såpeoperer og nyheter produsert med transnasjonal mediekapital. Informasjonsdirektør, Botero trekker fram kuppet i Venezuela i 2002 som konkret eksempel på

behovet for alternative nyhetskilder. Da Chavez ble dratt ut av presidentpalasset med våpenmakt leste alle landets private kanaler opp et brev der han tok på seg skylden for drapene under sammenstøtene noen timer før, gikk av som president og søkte asyl på Cuba.

– Brevet var falskt men det var ingen der til å fortelle det. TV og aviser på dette kontinentet er så underlagt imperiets interesser at de ikke ivaretar folks mest grunnleggende rett på informasjon.

Mens hundretusener tok til gatene og krevde Chavez gjeninnsatt gikk ekkoet fra CNN om den "demokratiske maktovertakelsen" over hele det latinamerikanske kontinentet, og i Caracas rapporterte mediene om tomme gater.

– Da hadde kuppmakerne stengt de få lokale radio og tv-kanalene som var villige til å fortelle om hva som skjedde. Botero fortsetter ivrig.

– Hva kunne ikke vi bidratt med i en slik situasjon? Her kom riktignok sannheten fram etter at kuppet var slått ned. Men ta Haiti. Hvem vet hva som egentlig skjedde da Aristide ble styrtet? Vi har bare seierherrenes historie, fortalt av de store pressebyråene.

Venstresidas hjertebarn

Men informasjonsdirektøren er likevel ikke helt overbevist om sammenlikningen med sine arabiske kolleger.

– Al Jazeera har enorme finansielle ressurser. Svimlende summer som vi ikke kan drømme om. Vi står ikke i noe avhengighet til investorer, noe som gir oss en annen type frihet for eksempel når det gjelder å dekke sosiale konflikter innenfor et samfunn.

Spørsmålet er imidlertid hva slags frihet kanalen har i forhold til den venezuelanske staten som står for 51 prosent av kapitalen. Telesurs president er nemlig ingen andre enn Andrés Izarra, Venezuelas kommunikasjonsminister, hvilket også vil si at han har mer enn en finger med i spillet i statskanalen Canal 8. Med unntak av Chavez' ukentlige søndagsshow og noen sportsendinger har Canal 8 liten masseappell og er preget av smale politiske programmer med en klar regjeringsvennlig agenda og tydelig produsert med knappe ressurser. Det viser seg at på til Telesurs produksjonslokaler er i ferd med å bygges vegg i vegg med den nevnte kanalen, noe som gir grunn til en viss skepsis. Men Botero prøver.

– Vi har vår journalistiske integritet og vår uavhengighet i forhold til investorene. Telesur tar ikke sikte på å støtte noen spesielle partier eller regjeringer. Dette prosjektet oppstod som følge av et udekt behov for informasjon og det utgår fra de latinamerikanske folkene. Det som er sant er at både vi og regjeringene som har investert i Telesur ser nødvendigheten om å gi folk andre fortellinger enn det CNN og de etablerte private mediene gjør. Dette skal ikke være noe ovenfra

og ned kommunikasjon eller et presseorgan for investorene. Vi ønsker å la folk få komme til og fortelle historiene sine selv.

Det kan se ut som om Botero har rett. Tre dager etter at Telesur startet sendingene offentliggjorde Izarra sin avskjedssøknad som Venezuelas kommunikasjonsminister for å dedikere seg til Telesur på heltid.

– Saken er at heller enn penger fra investorene, er vår styrke de menneskelige ressursene. Det er overvelden de hva slags folk som har sagt seg villige til å jobbe med oss, argumenterer Botero og refererer blant annet til en rekke journalister med cv-er som ikke står mye tilbake for hans egen. – Dette er folk som ikke lar seg diktere til noe som helst, folk med journalistisk integritet.

Som den globale venstresidens hjertebarn på mediefronten har kanalen i tillegg tiltrukket seg en betydelig gruppe intellektuelle tungvektene som mer eller mindre organiserte rådgivere, blant dem den engelsk-pakistanske skribenten Tariq Ali, uruguayeneren Eduardo Galeano og Noam Chomsky, som også har vært svært opptatt av å sikre Telesur en uavhengig status.

Elektronisk krigføring

I følge Botero er Telesurs besetning svært klar over faren for å bli for eksplisitt politisk. På et kontinent hvor underholdning står så sterkt som i Latinamerika vil det være en sikker måte å marginalisere seg selv i forhold til de store seermassene.

– Derfor satser vi på mye film og musikk med bred appell, men det skal være latinamerikansk i all hovedsak. Også nyere tendenser som reggae, hip hop og rock har sin plass i Telesur, kan Botero fortelle.

Men selv om evnen til å underholde vil være avgjørende for om kanalen klarer å trekke til seg nok seere, er det andre aspekter som har satt Telesur i det internasjonale søkelyset den siste tiden. I USA har kongressen nylig fattet et vedtak om å bekjempe Telesur fordi "kanalen vil sende antiamerikansk propaganda", og USAs ambassadør i Venezuela, William Brownfield utelukker ikke harde tiltak dersom den "rammer amerikanske interesser". Foreløpig har kongressen bevilget 10 millioner dollar til dette, ca like mye som Telesur har i startkapital. Det nevnte kuppet i Venezuela gir oss en pekepinn på hva disse pengene kan brukes til. For å hindre at løggen om Chavez' "frivillige avgang" skulle sprekke var det, under kuppets tidlige fase nødvendig å få statskanalen av luften så fort som mulig. Fra en stasjon i Mexico fikk man derfor blokkerte kanalens signaler, noe som var planlagt lenge i forveien. Mens Chavez satt fengslet og kuppmakerne så ut til å ha lykkes, skrøt den eksilkubanske mediemagnaten

Gustavo Cisneros, som også er personlig venn av Bush-familien, åpent om hvordan han hadde vunnet informasjonskrigen.

Telesurs president Izarra kommenterte i den sammenheng at "USA er åpenbart flinkere enn oss med slikt. Her i Venezuela har vi ikke for vane å blokkere tv-signaler". Det er foreløpig ingen grunn til å tro at Telesur vil lide samme skjebne som de bombede Al Jazeera lokalene, men i følge

president, Chavez er man forberedt på "elektronisk krigføring". Og dersom kanalen klarer å holde signalene oppe er det liten tvil om USA vil komme tapende ut av en slik krig. For samtidig som det er vanskelig å rettferdiggjøre millionbeløp for å bekjempe en tv-kanal, har den amerikanske kongressens vedtak latt Telesur entre scenen på best tenkelig måte, som stemmen fra sør som USA forsøker å kneble.

Det er riktignok ikke bare den amerikanske kongressen som frykter denne nye informasjonskilden. De konservative elitene i Latin Amerika har delt ut merkelapper som "TeleChávez" og "Castro-kommunistisk propagandaoffensiv" for å diskreditere kanalen allerede lenge før sendingene startet den 24. juli.

Colombias regjering har svart på trusselen med å frata kanalen som skulle overføre Telesurs programmer, tilgangen til satellitten de brukte. Dette er heller ingen overraskelse tatt i betraktning at Colombia er Latin Amerikas største motaker av amerikansk militær "bistand" og åsted for Plan Colombia, i følge offisielle kilder ment for å bekjempe coca-produksjon, men etter manges mening et skalkeskjul for helt andre og mer aggressive geostrategiske hensikter.

Telesur vil i tillegg til en betydelig egenproduksjon bygge på bidrag fra andre latinamerikanske kanaler. I den sammenheng er utspillet fra Izarra om mulighetene for en strategisk allianse med Al Jazeera det kanskje mest oppsiktsvekkende.

– Kanalen er et naturlig valg for oss som samarbeidspartner når det gjelder produksjon av nyheter og bakgrunnstoff særlig i Midtøsten. Hvem andre har 18 uavhengige reporter team inne i Irak?, spør han retorisk.

Dersom Telesur oppnår den populariteten som de politiske strømningene i Latin Amerika åpner for, har kontinentets venstre regjeringer og sosiale bevegelser fått sitt våpen i informasjonskrigen. Med et samarbeid med Al Jazeera kan den globale bevegelsen mot imperiet få sitt. De neste månedene vil vise om verdens mediesituasjon er i ferd med å forandres eller om forsøket forfaller i overdreven politisering og manglende masseappell.

Fenomenet Chavez

Sammen med fotballegenden Diego Maradona foran 40.000 tilhengere på et argentinsk stadionanlegg befestet Hugo Chavez sin posisjon som Latin-Amerikas ubestridte radikale lederskikkelse. Men hvordan oppstod fenomenet Chavez? Og hvor vil han? Et blikk på mannens historie byr på mange overraskelser og mye tyder på at den utradisjonelle opprøreren ønsker å sette sine spor over hele kontinentet.

> TEKST: EIRIK VOLD

Mens presidenter med radikale valgprogrammer, som Brasils Lula og Ecuadors Gutierrez, har sett seg nødt til å gi seg kompromisset i vold er Venezuela under Chavez preget av et bemerkelsesverdig fravær av institusjonell konfliktløsning. Opposisjonen har tydd til ytterligheter som militærkupp og sabotasje mot oljeindustrien for å ta tilbake makten de mistet ved Chavez' brakvalg i 1998 og slik sett undergravd sin egen legitimitet. Den karismatiske presidenten på sin side viser alt annet enn entusiasme for tradisjonelle legale prosedyrer i sin trang etter å framstå som en moderne Robin Hood, omgå byråkratiske hindringer og politiske fiender i statsadministrasjonen for å oppnå raske resultater og vinne neste valg. Noen ser i Chavez en pragmatisk kryssning av Allende og Castro, som har innsett viktigheten av å kontrollere de væpnede styrker, men uten å henfalle til ettpartistyre. Andre derimot, framfor alt Venezuelas svært regjeringsfiendtlige riksmidier, trekker paralleller til det forrige århundres "caudillos", ofte brutale herskere, som styrte helt uten forankring i lov og demokratiske institusjoner. Uansett hvilken side man måtte helle mot, fenomenet Chavez er unikt og hans personlige utvikling røper en rekke viktige trekk ved Venezuelas og Latinamerikas historie og kan på samme tid gi enkelte hint om hva som vil komme.

La oss hoppe noen år tilbake. Mot slutten av 1990-tallet er Latinamerikas tradisjonelle sosialistpartier svakere enn på flere tiår, geriljaene i tilbakegang og det nyliberale hegemoniet synes mer solid enn noensinne. Som førstemann i det som skal bli en bølge av venstreradikale maktovertakelser inntar Hugo Chavez i 1999 president-

palasset i Venezuela. Med et parti knapt nok stiftet før den historiske valgseieren oppstod fenomenet Chavez tilsynelatende ut av intet. Men mannen hadde allerede brent seg inn i manges hukommelse et halvt tiår før.

I 1992 var det grove mestisansiktet og den røde bereten til fallskjermoberst Hugo Chavez Frías for første gang å se på venezuelanske tv-skjermer. Det væpnede opprøret mot president Carlos Andrés Pérez, satt i gang av en gruppe lavere befal fra hæren var slått ned og Chavez tok offentlig ansvar for kuppforsøket. Dommen lød på syv års fengsel, men i en tid da den politiske eliten, tilsmusset av kontinentets saftigste korrupsjonsskandaler nøt minimalt med tillit blant folket, så mange med sympati og håp, heller enn forargelse på fallskjermobersten som på illegalt vis hadde forsøkt å styrte regjeringen. Nettopp derfor, i et forsøk på å sole seg i Chavez' heltestatus, etter at Pérez var blitt fradømt makten på grunn av korrupsjon, så den påfølgende presidenten, Rafael Caldera seg tjent med å frigi fangen etter halvsonet dom. Lite visste Caldera på det tidspunktet om at løslatelsen av kuppobersten skulle bety hans egen politiske undergang. Kort tid senere stablet Chavez på bena sitt eget parti, vant en knusende valgseier og etterlot de tradisjonelle partiene med mer enn halvert støtte i befolkningen. Siden har regjeringskoalisjonen vunnet 10 valg på forskjellige administrative nivåer med rekordstor margin og sittet med makten i seks år.

Traumatisert av massakre

Lærersønnen fra landsbygda sin eventyrlige vei mot makten startet imidlertid ikke i blitsregnet på vei mot det som skulle bli hans første, men ikke siste fengselsopphold etter kuppforsøket i 1992. De radikale ambisjonene hadde røtter i hendelser lenger tilbake. Hva så med det store opprøret i 1989, utløst av en IMF-pålagt privatiseringspakke, da den desperat sultne menneskemengden vellet ned fra slummen, plyndret matbutikkene og la store deler av Caracas i grus? Hvorpå en traumatisert Chavez, etter å ha nektet å delta i massakren der militæret angrep demonstrantene med tunge krigsvåpen og etterlot tusenvis av døde, deriblant et stort antall kvinner og barn, sverget å sørge for at hæren aldri mer skulle rette våpnene mot sitt eget folk? Et avgjørende punkt, men la oss følge støvletråkkene som leder inn i den venezuelanske regnskogen, der fattige bondegutter på 70-tallet jakter på hverandre, noen iført hærens og andre iført kommunistgeriljaens uniformer. For mange er det noe tilfeldig hvilken side de havnet på og denne mangelen på rasjonell basis for krig får en ny generasjon offiserer til å forlate den tradisjonelle tilnærmingen til de væpnede styrkers plass i samfunnet. Man fatter på ny interesse for Simón Bolívars tenkning og børster støvet av den til da diskrediterte frigjøringsheltens fiendebilde: "oligarkiet". Det vil si de økonomiske, sosiale og politiske elitene som har vanstyrt landet i hele dets moderne historie. Blant fallskjermjegeravdelingene i jungelen blir nå i all hemmelighet den illegale "Bevegelsen for den bolivarianske revolusjon" stiftet med den unge Hugo Chavez som en av de sentrale leder-

skikkelser.

Sosial mobilitet kun i hæren

En ny tendens, men heller ikke uten historiske røtter. Helt siden kolonitiden har nemlig de væpnede styrker vært den eneste institusjon som i betydelig grad har sørget for sosial mobilitet i det venezuelanske samfunnet. Den dag i dag er andelen av landets universitetsutdannede med bakgrunn fra fattige familier utrolige 1 prosent til tross for at denne gruppen utgjør rundt 70 prosent av landets befolkning. Gjennom de væpnede styrker har man gjennom hele landets historie omgått føydale kriterier som adelstitler, ren europeisk rase og liknende og fattige har fått tilgang på profesjonell utdanning og stillinger med gode sosiale ytelser og relativt høy status. Radikale holdninger har derfor hele tiden hatt et visst grep om deler av hæren. I tillegg er det antakelig den nasjonale institusjonen i landet som i minst grad er befengt av korrupsjonsskandaler og nyter derfor stor tillit i de fleste samfunnslag.

Når man for et par år siden så soldater på hvert gatehjørne i hovedstaden Caracas er ikke det bare fordi Chavez ikke stolte på den 11 000 mann store væpnede politistyrken som, under høyresidens militærkupp 11. april 2002, med panserkjøretøy og automatvåpen sprengte seg gjennom menneskemengden som forsøkte å hindre kuppmakerne i å nå inn i presidentpalasset. Eller for at den så senere har spredt så mye bly og tåregass på regjeringstilhengernes tilholdssted, Plaza Bolívar, at duebestanden som holdt til der forsvant. (I Caracas kunne man en stund derfor la seg forlyste ved synet av politifolk, som til sin store irritasjon fotfulgtes av militære). Nei, det noen oppfatter som en skremmende militarisering av samfunnet promoterer av Chavez som en løsning på det evige paradokset, store uløste oppgaver og mangel på midler. Hæren er nå selsatt på landsbygda blant annet med utbygging og opprettholdelse av fysisk infrastruktur og dens innsats i forbindelse med jordraset, kontinentets verste på over hundre år, ble lagt merke til internasjonalt. I de store byene er egne enheter fra de væpnede styrker satt inn i et nytt program for urban sikkerhet. Statistikk for hovedstaden Caracas, som i fjor høst viste rundt 80 drap per helg og nå, riktignok i følge myndighetenes egne tall, skal ha sunket til det halve kan tyde på en viss suksess også her.

Chavez bærer altså tydelig preg av sin militære bakgrunn, både gjennom sin omstridte praksis med i så stor grad å involvere militæret i den sivile administrasjonen, og gjennom ideologi og retorikk som i stor grad er orientert rundt Bolívar og andre militære ledere fra det nittende århundret. Men hver søndag når programmet "aló presidente" sendes på den statlige tv-kanalen og gjerne bryter inn i sendingene hos de private kanalen er det ikke først og fremst den militære Chavez som henvender seg til folket. Mens han

som liten landsbygutt stadig ble sett bærende på hjemmelagde søtsaker som han solgte for å finansiere skolegang, var begge foreldrene ansatt som grunnskolelærere. Nå kan man, om man stiller inn på kanal 8, altså beskue den antakeligvis eneste presidenten i verden som tar seg bryet med å finne fram en globus for å peke på Kina og forklare at det ligger i Asia, dersom han nevner landet i en av sine lange enetaler, hvor alt fra små historier fra barndommen til handelsavtaler og konspirasjonsteorier er tema. For mange i den intellektuelle middelklassen og overklassen er dette naturligvis som fornærmelser mot folks intelligens å regne, men blant de fattige setter mange pris på denne formen for "undervisning" og i mange familier tenker man seg med penn og papir klare for å notere hva som blir sagt. For dem som mangler selv den mest basale skolegang er det ingen selvsaghet at Kina ligger i Asia.

I Bolívars hestetråkk

For kort tid siden ble toppmøtet i Organisasjonen av amerikanske stater avsluttet i Argentina. Med unntak av Cuba, president Castro ble som vanlig ikke invitert, var alle Amerikas regjeringer, fra Canada i nord til Chile i sør representert ved møtet. Men hvorfor valgte Hugo Chavez å avslutte sitt opphold med en gigantisk protestaksjon mot USAs president Bush på en fotballstadion, i stedet for å bygge allianser med andre statsledere i behagelige konferanselokaler?

La oss igjen gå tilbake i tid og følge hestetråkkene til den venezuelanske bondehæren, som under Bolívars kommando, overvant den spanske kolonimakten i det legendariske slaget ved Carabobo i 1821. I arbeidet med å bygge opp det nordlige Sør-Amerika under den nyvunne friheten ble det imidlertid raskt klart for Bolívar at seiren over Spania bare var en midlertidig seier i kampen for de amerikanske folkenes uavhengighet. Bolívar forstod altså at den nye

trusselen mot framskritt i Latin-Amerika kom fra nord og forutså den amerikanske imperialismen lenge før noen hadde satt navn på den. Han satte seg dermed fore å forene hele kontinentet for å stå imot denne nye aggressoren. Men det var ikke bare snakk om en territoriell forening. Noe av det mest framskredne ved Bolívar var det egalitære og humanistiske menneskesynet. Der hvor hæren hans skred fram ble de de svarte slavene frigjort og mange sluttet seg til kampen, noe som hadde stor betydning for frigjøringshærens slagkraft. Alt dette tydeliggjør viktigheten av årene Bolívar tilbrakte i Europa da han lot seg fascinere av den franske revolusjon.

Historien har på mange måter gitt Bolívar rett. Mens frigjøringshelten syknet hen og døde i eksil, gikk livsprosjektet hans, et forent Stor-Colombia, som omfattet dagens Venezuela, Colombia, Peru, Ecuador og Bolivia i oppløsning i interne kriger og konflikter. De nye herskerklassene fortsatte undertrykkelsen av fattige, indianere og etterkommere av svarte slaver. Splittelsen av kontinentet, som antok båden politiske, sosiale og kulturelle former har fortsatt parallelt med USAs økende innflytelse i området. Multinasjonal, særlig amerikansk kapital har tatt kontroll, utnyttet og i mange tilfeller brukt opp kontinentets enorme naturressurser, uten at dets befolkning har nytt godt av dette.

Vil fullføre avkoloniseringa

En sentral del av Chavez' diskurs handler om å fullføre jobben som Bolívar startet med å avkolonisere samfunnet. Måten man mobiliserer de fattige og ekskluderte til denne kampen trekker veksel på idealene om frihet likhet og brorskap, som Bolívar brakte til Amerika fra den franske revolusjonen. Dette er i dag en etablert diskurs, som få ledere med maktambisjoner kan komme utenom i Latin-Amerika. Men sammen med Diego

fakta

HUGO CHAVEZ

President i Den bolivarianske republikken Venezuela. Født 28. juli 1954 i delstaten Barinas. Separert og far til to barn fra to ekteskap. Militær utdanning fra Det militære akademiet i Venezuela i 1975. Utnevnt til underløytnant i 1990, oberstløytnant i 1992. Fengslet i 1994 for kuppforsøk. Benådet av president Caldera i 1994. Grunnla i 1998 partiet Movimiento Quinta Republica (MVR). Valgt til president med 56 prosent av stemmene i 1999. Tiltrådte som president i 2000. Ved valget i des. 2005 fikk regjeringspartiet og de fem støttepartiene til sammen alle de 167 plassene i nasjonalforsamlingen. MVR tok alene 114 plasser og dermed 68 prosent av forsamlingen. Opposisjonen boikottet valget.

Maradona på en fotballstadion i Mar de Plata i Argentina bygger nå Chávez sitt prosjekt ved å framstå som den som kan realisere denne diskursen, ikke bare i Venezuela, men i hele Latin-Amerika. Det var tydelig allerede på World Social Forum i Brasil, da den venezuelanske lederen framstod som showets ubestridte stjerne, mens Brasils Lula fikk en heller lunken mottakelse. Mens den nyliberale og USA-dominerte handelsavtalen AF-TAA (Den all-amerikanske frihandelsavtalen) led nederlag på det nevnte toppmøtet i Argentina, promoterer Chavez nå et annet prosjekt for latinamerikansk integrasjon. Et prosjekt som har som mål å binde kontinentet tettere sammen kulturelt, politisk, økonomisk og ikke minst militært for å kunne stå sterkere i forhold til USA. Som vanlig ble ingenting overlatt til tilfeldighetene da prosjektet fikk sitt navn ALBA, noe som både er et spansk ord for soloppgang og en forkortelse for det bolivarianske alternativet for Amerika. Mens venstreside og grasrotorganisasjoner på hele kontinentet straks omfavnet initiativet har responsen fra Venezuelas allierte regjeringer på venstresiden vært mer avventende.

Paralelt med en verbal krigføring mot Venezuela har USA intensivert den diplomatiske innsatsen for å isolere Chavez kraftig. For det er lenge siden man har sett to amerikanske utenrikspolitiske tungvektene på Condoleeza Rice og Donald Rumsfelds nivå frekventere Latin-Amerika i så stor grad som de siste par årene. Og kanskje stoler ikke Chavez hundre prosent på sine mer "moderate" allierte venstregjeringer, som også de har mottatt gjentatte celebre besøk fra nord den siste tiden. Mens Bolívar, helten fra frigjøringskrigene mot det spanske koloniveldet satt maktesløs og uvitende var det nemlig hans betrodde forbundsfeller, som i allianse med de nasjonale elitene konspirerte mot ham og slo de siste spikrene i kisten til drømmen om Stor-Colombia. I hvertfall slik Chavez leser historien. Da er det kanskje ikke så rart at den venezuelanske presidenten prioriterer flammende taler og show med Maradona framfor listig korridoriplomati. For er det noe Chavez mener å ha lært av sviket mot Bolívar så er det at man ikke kan stole på andre enn folket. Presset fra grasrotnivå og venstreside på de øvrige latinamerikanske statsledere til å markere klarere avstand fra USA og nyliberal politikk er stort, noe Chavez viser at han vet å utnytte, og ikke minst bidra til, ved masse demonstrasjonene i Argentina og Brasil. Disse framstår som overlegne maktdemonstrasjoner i folkelig oppslutning og gjør det nærmest politisk umulig for noen regjering i regionen å la seg bruke åpenlyst av USA for å motarbeide ham. Slik sett er det som ved første øyekast kan minne om billig populisme i virkeligheten et strategisk mottrekk mot den amerikanske ørnen som sirkler seg stadig nærmere inn mot Venezuela og Chavez, "sentrum i den destabiliserende kraften som truer Latin-Amerika".

Norsk støtte til nytt LO

Venezuelas dominerende fagforening er svekket etter at den i 2002 deltok i kuppet mot Chavez. Det er derfor dannet en ny landsorganisasjon. Opprør har tatt en prat med medlem av De bolivarianske sirkeler i Norge, Olaf Svorstøl. Han deltok i LOs delegasjon til Venezuela i 2005.

> TEKST OG FOTO FRA VENEZUELA: OLAF SVORSTØL. FOTO: JOHANNE BERGGVIST.

LO sendte i januar 2005 en delegasjon til Venezuela for å besøke den nye fagbevegelsen i Venezuela, UNT. Olaf Svorstøl Sierraalta, medlem av RV og Círculos Bolivarianos i Norge, var også med i delegasjonen. Svorstøl som er født og oppvokst i Venezuela er med i LO i Oslos internasjonale utvalg.

– Hvorfor besøkte LO Venezuela?
– Det eksisterer 4 faglige landsorganisasjoner i Venezuela. Den dominerende har hele tiden vært CTV (Confederación de Trabajadores de Venezuela) som også er medlem av FFI (Den frie og faglige internasjonale som LO er med i) og ORIT (omtrent tilsvarende Euro-LO for Amerika). To av de faglige landsorganisasjonene er svært små (CGT-Codesa og CUTV), med bare et fåtall tusen medlemmer. Den største foreninga, CTV, ble sterkt kompromittert ved at ledelsen deltok i forsøket på statskuppet i april 2002 og satt i ledelsen for den påfølgende lockouten som av CTV og de opposisjonsdominerte media ble kalt streik. I likhet med statskuppet var også dette satt i scene i samarbeid med arbeidsgiverforeningen Fedecamaras. Dette har ført til en betydelig svekkelse av CTV. Som alternativ er det derfor blitt dannet en ny landsorganisasjon under navnet Unión Nacional de Trabajadores, UNT. LO-delegasjonens inntrykk av UNT var svært positiv; de var opptatt av prosessen i Venezuela, av de faglige rettighetene og av det deltakende demokratiet og fagbevegelsens rolle i det.

Venezuelansk LO i utvikling

Rapporten som ble levert LO var svært positiv

DE BOLIVARIANSKE SIRKELER: Olaf Svorstøl er medlem av De bolivarianske sirkeler i Norge og har deltatt i LOs delegasjon i Venezuela.

og anbefaler utvikling av kontakten LO og UNT. UNT fungerer foreløpig som en Landsorganisasjon i utvikling, med mange politiske fløyer som er uenig i mye, men enige om å være en drivende kraft i den bolivarianske revolusjonsprosessen.

– *Oljestreiken i 2002-2003, betyr det at arbeiderklassen er mot den bolivarianske republikken?*

– Allerede forut for kuppet i april 2002 hadde lederen for arbeidsgiverforeningen Carmona og lederen for fagbevegelsen CTV, Carlos Ortega, sammen foretatt en rundreise i blant annet USA, Spania og Italia for å få støtte til det forestående kuppet. Som kjent ble kuppet slått tilbake etter 48 timer. Opposisjonen fortsatte imidlertid sin kampanje mot den bolivarianske revolusjonen og Chavez. Kampen

CHAVES BLIR!: T-skjorta i demonstrasjonen har et klart budskap: Chavez blir! Foto: Camilla Vallebakke.

sto blant annet om det statlig eide oljeselskapet PDVSA (Petróleos de Venezuela). Regjeringen ønsket å bytte ut ledelsen i selskapet ettersom 80 prosent av inntektene forble i selskapet og bare 20 prosent gikk til staten, det motsatte av situasjonen tidligere. Ledelsen disponerte selskapet som sitt private selskap og nektet å foreta endringer i sine disposisjoner. Opposisjonen hevdet at dette var nok et

DELEGASJON: Foto fra LOs delegasjon f.v. demonstrasjon som varte i timesvis, med 800.000 deltakere, Olaf Svorstøl med venezuelanske oljearbeidere i Paraganá og delegasjonen, venezuelanske fagforeningsfolk og visepresident Rangel.

uttrykk for Chavez' diktatoriske styring. Ledelsen i fagbevegelsen CTV støttet åpent opp om oljeselskapets ledelse.

Lock-out omtalt som generalstreik

Arbeidsgiverforeningen i kompaniskap med ledelsen i CTV, som altså hadde støttet kuppet, satte i gang en lock-out av oljearbeiderne i PDVSA i ledtog med oljeselskapets ledelse. Store deler av øvrig venezuelansk næringsliv stoppet opp som følge av denne aksjonen. Dette ble i venezuelanske og utenlandske medier, blant annet i norske, karakterisert som en generalstreik. Aksjonen stoppet opp hele oljeproduksjonen. Staten og oljearbeidere som ikke var lojale mot CTV-ledelsen klarte til slutt å stoppe denne ulovlige aksjonen. Produksjonen startet opp igjen i februar 2003. Denne aksjonen ble støttet av en del av arbeiderne, men flertallet var mot. Men det faktum at det ble en lockout, der arbeiderne fysisk ble utestengt gjorde at en ikke kunne gå på jobben. Dette var ikke arbeidernes vilje og ett uttrykk for at arbeiderklassen er mot Chavez og den bolivarianske prosessen.

Lock-outen kostet milliarder av dollar og betydde at Venezuela i 2003 fikk store økonomiske vanskeligheter, hovedsakelig på grunn av stans i oljeproduksjonen, men også fordi utallige firmaer gikk konkurs som følge av den.

Allianse mot Chavez

– *Hvorfor finnes det venstrepartier som går i allianse med de borgerlige mot Chavez?*

– En kan stille seg spørsmålet hvorfor det finnes partier som kaller seg venstrepartier når de egentlige er for det rådende kapitalist-systemet. De venstrepartiene som har

fakta

DE BOLIVARIANSKE SIRKELER

- Opprettet i 2001 som mekanisme for politisk og sosial mobilisering.
- Oppkalt etter den allestedsnærværende frigjøringshelten Simón Bolívar.
- Er partipolitisk uavhengige organisasjoner, men sverger lojalitet til den bolivarianske grunnloven og Bolívars idealer.
- Strategisk mål er å utgjøre den organiserte folkelige basen for revolusjonen og ved å utøve folkemakt sørge for deltakende demokrati.
- obber politisk på lokalt plan i små enheter, og formulerer krav overfor myndighetene på vegne av lokalsamfunn.
- Består av seks til 11 personer.
- Det finnes i Venezuela ca 120 000 registrerte bolivarianske sirkler i Venezuela.
- Har sammen med andre grasrotorganisasjoner lovfestet rett på en betydelig andel av Venezuelas nasjonale budsjett.
- Var spesielle viktige i forbindelse med mobilisering til opprøret styrtet diktatoren Carmona Estanga etter kuppet i 2002.
- Regnes som en av de mer revolusjonære faktorene i bevegelsen bak Chávez.
- Bolivarianske sirkler finnes i 62 land utenfor Venezuela, deriblant Norge, og arbeider hovedsaklig med å spre informasjon om den bolivarianske revolusjonen.

Frigjøringshelten Simón Bolívar

alliert seg med den borgerlige opposisjonen er Det norske Arbeiderpartis søsterparti i Venezuela, Acción Democrática (AD) og MAS (Bevegelsen for sosialisme), opprinnelig et parti av SV typen. Samarbeidet med opposisjonen har kostet dem dyrt, og de er blitt desimert i valgoppslutning. Husk at Acción Democrática var Venezuelas største parti i mange år med over 30 prosent av stemmene. Nå sliter de.

Folkets helgener

Ingen latin-amerikanere har blitt erklært helgener av den katolske kirka. Men folk ofrer til sine egne helgener – los santerios – prostituerte og gangstere. Møt Venezuelas folkereigion: Santeria.

> TEKST OG FOTO: EIRIK VOLD

Da de afrikanske slavene ankom Venezuelas karibiske kyst var de allerede pålagt å tilslutte seg den katolsk-kristne tro. Yorubaene og andre folkeslag som holdt til i området som i dag utgjør Nigeria og Kongo antas å utgjøre hovedvekten av slavene som ble brakt til Karibia og Søramerika. Disse hadde en høyt utviklet åndetro, som preget alt fra musikk og matkultur til politisk organisering av samfunnet. Tusener av dem som nektet å gi slipp på sine skikker og tro måtte bøte med livet på de mest bestialske måter. Da de første samfunnene av rømte og frigjorte slaver ble dannet i jungelområdene ut mot den karibiske kysten i Venezuela for mer enn 200 år siden var det allerede lite igjen av de afrikanske språkene. Fortsatt lød de afrikanske trommene og fortsatt gikk de afrikanskættede landsbyboerne til den lokale hekseleieren etter råd, men den urbane og mer spanskdominerte levemåten rykket nærmere og man anså det som et spørsmål om tid før disse overlevningene skulle svinne hen. I dag er selv den mest avsidesliggende av disse landsbyene som slavene grunnla innhentet av moderne informasjonsteknologi og global handel.

En liknende skjebne ventet landets urbefolkning. Blomstrende samfunn eksisterte fra Andesfjellene i vest til den karibiske kysten i nord og øst og Amazonas-regionen i sør. Med unntak av enkelte små samfunn som utgjør mellom en og to prosent av befolkningen, er Venezuelas indianere i dag utryddet. Når man i tillegg tar i betraktning den intense amerikaniseringen, som har funnet sted i landet spesielt de siste 30 årene er det nærliggende å avskrive den åndelige arven fra de afrikanske slavene og indianerne, som død eller døende. Og ganske riktig, slår man opp i et moderne leksikon, finner man at det overveldende flertall bekjenner seg til den katolske kirke, mens mindre protentantiske, jødiske og i senere tid også muslimske trossamfunn utgjør resten av det religiøse spekteret. Med andre ord, akkurat som et hvilket som helst annet sør-europeisk land. Inntrykket bekreftes også av den dominerende posisjonen til katolisismen i det offentlige rom, både fysisk, representert ved de mange kirkene

BESKYTTELSE: Et "santerio", av typen som mange har i hjemmene sine. Der er Chango, den svarte, som er en figur basert på en gammel yoruba-heltemyte og opphøyd til helgen i santeria, og Santa Barbara til høyre. Rundt figurene ligger forskjellige gaver til disse helgene: epler, sigarer mm, for at disse skal beskytte hjemmet.

og politisk, gjennom de katolske overhodenes markante tilstedeværelse i samfunnsdebatten. Men den monolittiske europeiske kristne overflaten bedrar.

Uoffisielle helgener

Faktum er at over halvparten av Venezuelas innbyggere bekjenner seg til noen ganske andre helgener enn de offisielle katolske kanoniserte av Vatikanet. I en jeep, på vei opp de bratte åssidene som omgir hovedstaden Caracas, der små blikk- og pappskur huser landets store fattige urbane befolkning, forklarer 29 år gamle Carmen om religiøse skikker i sitt nabolag. Antimano er

en av Caracas' mange beryktede barrios, fattige nabolag der tilgangen på, for oss selvsagte goder som stabil strømforsyning og rent vann, slett ikke kan tas for gitt og kriminaliteten er skyhøy på grunn av fattigdom og arbeidsløshet. Politiet er sjelden eller aldri å se her; til det er det for farlig, og dessuten har de nok med å passe på i de rike bydelene. Selv om de aller fleste oppgir å være katolikker og enkelte følger pavekirkens formaninger til punkt og prikke, er det de såkalte "folkelige trosretninger" som dominerer. I fravær av representanter for offisielle religiøse myndigheter er det lokale "prester" som fører religiøse tradisjoner videre og dekker behovet for åndelig

veiledning. Og, som kjent, der vold og håpløshet dominerer folks framtidsutsikter er dette behovet størst. Carmen forklarer: Vi venezuelanere er stort sett katolikker, men vi har vår egen vri. Mange har hørt om Santería. Dette er Yorubafolkets åndetro, slik den praktiseres blant annet på Cuba. De afrikanske slavene ble tvunget til å akseptere katolisismen, men fant i helgendyrkelsen en måte å inkorporere sin egen religion. Ifølge deres gamle tro finnes det en skaperkraft bak all eksistens slik at ordet gud for dem ble oppfattet som spanjolenes benevnelse på denne eksistensens opprinnelse. Santería har innflytelse fra de mer spirituelle retninger innen katolisismen, men er først og fremst preget av helteskikkelser som stammer fra de vestafrikanske folkenes historie og mytologi. For å unngå forfølgelse og gi denne praksisen et katolsk ytre, satte man kirkens helgennavn på de afrikanske heltene. Helgenene, eller los Santos som det heter på spansk – derav Santería, har også i mange tilfeller liknende egenskaper som yorubaenes "orishas". For eksempel er Babalú Ayé tilsvarende bibelens Lazarus, helgen for de syke. Mange bruker de afrikanske og de spanske helgennavnene på disse skikkelsene om hverandre.

Spiritister kaller på Simón Bolívar

Vi går ut av bilen og fortsetter langs en smal sti omgitt av blikkskur. Carmen skal vise oss stedet hvor Antimanos befolkning får dekket sine behov for åndelig veiledning. Mens solen brenner i den røde jorden og husveggene rundt oss, slår den kjølige luften mot oss når vi går inn i det lille murhuset. Det er mørkt og det eneste vi kan se er vindutsikten; en stupbratt skråning, dekket av ørsmå bølgeblikktak. Noen tenner et stearinlys og en imponerende rekke leirfigurer kommer til syne langs murveggen. Øverst står figurer av de katolske helgenene. Ved siden av står en gruppe sorte figurer, noen av dem gullbelagte og i samme stil som de katolske helgenstatuene. Dette er orishas, de afrikanske "versjonene" av de katolske helgener. En statue av frigjøringshelten Simón Bolívar tiltrekker raskt de besøkendes oppmerksomhet.

– Vi er spiritister og tror på mange slags helgener, begynner Carmen. Santería, i sin rene Yorubaform kom fra Cuba på 1950- og 1960-tallet, men liknende religiøse retninger har alltid eksistert i det skjulte i Venezuela. Her i Venezuela har vi imidlertid våre egne helter. Svært utbredt er dyrkelsen av María Lionza, basert på muntlig overlevering av fortellingen om en indianerpike i førkolonial tid, som gikk opp i en høyere enhet da hun ble spist av en enorm anakondaslange. Hun ble av de venezuelanske indianerfolkene dyrket som naturens beskytter og er tatt opp som helgen i lokal religiøs tro. Carmen forteller at helgene er delt opp i diverse grupper og i den venezuelanske gruppen finner vi flere historiske personer.

– Simón Bolívar er vår frigjører og vi kal-

ler på ham for eksempel for å sette folk som er uskyldig dømt fri fra fengsel. Andre som har fått helgenstatus er "Negro Primero" (første neger), som var den første frigjorte slaven som ble befal i Bolívars frigjøringshær og Guaicaipuro, en venezuelansk indianerhøvding som ledet kampen mot de spanske erobrerne, helt til han fikk strupen skåret over på stranden der han møtte kolonimaktens krigsskip.

Gangsterhelgener hjelper i dag

De fleste venezuelanske hjem har et alter med en eller flere helgenstatuer omgitt av blant annet frukt, parfyme og blomster. Ettersom hvilket problem man har å hanskes med eller hvilket ønske man vil ha oppfylt tilbyr man forskjellige "offer" til forskjellige helgener.

– Men når folk står ovenfor virkelig store vanskeligheter og kommer til kort selv, tar de kontakt med oss: Vi som er *santeros*, "trollmenn" og spiritister. Det er bare vi som har "lys" som kan komme i kontakt med helgener, ånder og de døde.

Til dette brukes gjerne sigarer og diverse typer brennevin. Orishaene, de afrikanske helgene foretrekker for eksempel whisky og rom. Mens alle de andre figurene er av skikkelser fra svunne tider, er det en gruppe som skiller seg ut. De har baseballcaps, tykke gullkjeder og pistoler, akkurat som de fryktede kriminelle bandene som herjer Caracas.

– Dette er gangsterhelgener, bekrefter Carmen. Ta for eksempel Ismael. Han levde av å stjele og rane. Men han var ikke slik som gangsterne vi har i dag. Han stjal for å mette munnene til de fattige i *barrionen* (slumbydel) sin, men ble til slutt drept av politiet. Andre av de som har fått helgenstatus av Venezuelas *santeros* er Elizabeth, en prostituert tyv og Juan, en middelklassegutt, som ble drept på grunn av narkogjeld.

– Alle disse kan hjelpe oss i dag, de advarer oss mot farene ved å havne i dårlig selskap og narkotika.

For dem som har sett den brasilianske filmen "City of God" er dette et bilde på hva slags virkelighet som omgir fattige venezuelanske forstadsboere.

– De gatekriminelle trenger virkelig sine egne helgener. De er redde for det er alltid noen som er ute etter å hevne seg på dem. Du ser sjelden en gangster over 30.

Evne til fornyelse

Mens Vatikanet følger strenge regler for hvem som skal opphøyes til helgener, foreløpig har ingen fra det latinamerikanske kontinent oppnådd dette, er det ingen som kan forklare akkurat hvordan helgener blir til i Venezuela. Det antropologer og sosiologer er enige om, er at til tross for pavekirkens kamp mot disse trosretningene, har disse tradisjonene en imponerende overlevelsessevne. I forhold til den enorme utbredelsen er det gjort

BARRIO: En hund kikker ned over en barrio - en fattig bydel.

relativt lite akademisk forskning på temaet, men mange peker på evnen til fornyelse som en viktig faktor. Måten nye relevante samfunnsfenomener slik som den voldelige gatekriminaliteten absorberes er et eksempel på dette. Ifølge Carmen er disse trosretningene i sterk vekst, og selv om størsteparten av de troende kommer fra de lavere klassene er de i vekst også i middelklassen.

– Det er ikke sjelden du ser ungdommer fra middelklassen tenne et lys eller ofre en skvett rom for å komme inn på de beste universitetene, eller besøker en av oss for å få hevn over en utro kjæreste. Carmen er imidlertid raskt ute med å avkrefte at hun praktiserer ond spiritisme eller påkaller ånder for å påføre andre "alvorlige" skader.

Men det mest interessante er kanskje det demokratiske og klassemessige aspektet. Santería og spiritisme framstår som relevante for folk fordi de i motsetning til Vatikanets katolisisme gir helgenstatus til svarte, mestiser og frigjøringskrigere som Bolívar. I dag som Venezuelas fattige i president Chavez har fått en figur, som de føler er en av dem og kjemper for deres rettigheter kommer dette enda tydeligere fram, og de katolske overhodenes tilslutning til de fascistiske strømningene i opposisjonen mot presidenten, har bidratt til å fjerne den enda mer fra folket og etterlatt et rom, som disse synkristiske retningene raskt har fylt opp.

– Mange mener at president Chavez har døde sjeler som vokter over ham. Med de fiendene han har ville han aldri ha overlevd så lenge. Ifølge ryktene har næringslivets lobbyister blitt kastet ut av presidentpalasset til fordel for trollmenn og santeros. Dette er imidlertid lite trolig, men at presidenten, den første i landet med indianske og afrikanske røtter, ofrer en skvett rom eller en sigar til sine forfedres ånder er skal ikke utelukkes.

Frihandel

er sterkare enn lova

Gleda var stor blant mange frihandelsskeptikarar då Venezuela med vener stakk kjeppar i hjula for USA. Då draumen om Nord- og Sør-Amerika knytta tettare sammen gjennom ein samla frihandelsavtale byrja å møte motstand, gjekk Bush-administrasjonen inn for å bruke bakvegen. Bush ser frihandel i Mellom-Amerika som brekkstang for auka kontroll i heile Latin-Amerika.

> TEKST OG FOTO: ELIN VOLDER RUTLE

I 2003 starta USA i gong forhandlingane om CAFTA-DR (Central American - Dominican Republic Free Trade Agreement), og i løpet av året var alt ferdigforhandla. CAFTA-DR er ein frihandelsavtale mellom USA, Guatemala, El Sal-

STERKARE ENN LOVA: Frihandel overkøyrrer dei nasjonale lovane, seier Carlos Cascante frå Costa Rica.

OPPOSISJON: Vi kan ikkje konkurrere mot USA subsidiering, seier Paulina Bejerano i ein organisasjon av småbønder i Honduras.

vador, Honduras, Nicaragua, Costa Rica og Den Dominikanske Republikk. Avtalen skal, i følge Bush, auka USA sin eksport, sikra fred og demokrati i regionen og vere eit steg på vegen til FTAA (Free Trade Area of the Americas). Til tross for fin innpakning har motstanden vore stor. Både i USA og i landa i Mellom-Amerika er motstanden stor, blandt bondeorganisasjonar, fagorganisasjonar, miljøaktivistar og akademikarar. I USA er det rekna som den mest kontroversielle frihandelsavtalen nokon sinne, og den blei ratifisert med 217 mot 215 stemmar i Senatet.

Sosial Dumping

Fagrørsla meiner at avtalen vil minke rettane til mellom-amerikanske arbeidadar og gjere fleire nordamerikanarar arbeidslause. Det vil løne seg å bruke arbeidskraft som er dårlegare betalt og som har færre rettar. Berre regjeringar kan klage på brot med arbeidarene sine rettar og arbeidslover innanfor frihandelsområdet. Straffa ein kan møte om ein ikkje følgjer lovane er noko så sterkt som ei bot. Denne bota skal korkje betalas til dei gjeldande arbeidarene, anklagar eller ein tredje nøytral part, men til den ankla regjeringa. Pengane går rett tilbake i lomma til dei som bryt lova. Det vil verte vanskeleg å vinne kampar for arbeidarene under CAFTA.

Underordna profitt er også miljøet. Eit tydelig døme på kva dette kan bety finn ein i Talamanca, Costa Rica. Her finn ein mellom 2 og 3 prosent av verdas plante- og dyreartar. Store delar av området er freda og innebyg-

gjarane livnærar seg i stor grad på på økologisk landbruk og økoturisme. Men Talamanca har andre skattar også. I 2000 gjekk eit nordamerikansk oljeselskap for å prøvebore etter olje. Lokalbefolkninga sette seg straks til motverge. Boikotting av arbeidsplassar og heftige protestar gav resultat. I 2001 måtte selskapet tomhendt vende nasen heimover. Carlos Cascante, ein lokal aktivist fryktar no CAFTA.

– Frihandel er sterkare enn lova, seier han konstanterande.

– Våre nasjonale lover betyr ingenting om frihandelsavtalen går gjennom. Då er det dei rike og store som bestemmar, desse har makt til å leggje press på regjeringa. Om utanlandske selskap blir nekta tilgang på naturressursar kan staten bli tvinga til å betale kompensasjon.

Sjølvs Verdsbanken er kritisk

Dei som fryktar CAFTA mest er likevel dei små produsentane og bondeorganisasjonane.

– Vi kan ikkje konkurrere mot millionane av subsidiar dei får i USA kvart år, seier Maria Paulina Bejerano i ADROH, ein organisasjon av småbønder i Honduras. Sjølvs Verdsbanken må innrømme at avtalen kjem til å skade småbønder som lever av å dyrke basisvarar som mais, ris og bønner, eller selje kylling og storfekjøtt. "Når handelsbarrierane på desse produktene forsvinn vil desse familiane oppleve ein reduksjon i inntekta og forverra levestandard viss dei ikkje blir beskytta" står det i ein av verdsbanken sine eigne utreiingar. Inntekta til dei flesta av desse bøndene er mellom ein og to dollar om dagen. I diskusjonane har ein høyrd argumentar om at opne grenser sikrar rettferdig konkurranse og betre prisar til småprodusentane. Dei fleste fryktar at når handelshindringene forsvinn startar "the rase to the bottom", der alle underbyr kvarandre for i dei heile teke å få solgt noko.

Ein avtale som CAFTA er ikkje berre eit spørsmål om opnare handelsgrenser og levebrødet til bøndene, den handlar og om dei sosiale rettane til heile folket.

– Med CAFTA kjem privatiseringane, seier Rudolfo Araya, professor ved universitetet i Heredia, Costa Rica. Han fryktar at dei store selskapa skal få auka makt over eit allereie svakt stilt sivilt samfunn. Privatisering av til dømes elektrisitet og vatn vil forverre situasjonen til dei fattige på landsbygda.

– Ingen kjem til å tene pengar på å leggje inn straum og vatn til eit lite samfunn på 20 familiar. Trur du eit transnasjonalt selskap bryr seg om desse? Dei ser på dette som ei salsvare, ikkje som ein menneskerett.

Dårleg utbygd infrastruktur gjer at det er dårleg tilgang på reint drikkevatt på landsbygda i Nicaragua. Landet med sine elver og innsjøar har likevel mykje å ta av.

– Politikarane i USA er tørste på Nicaraguas innsjøar, seier Rolando Buhr, som arbeidar med å byggje opp bondekooperativ i Nicaragua.

– Politikarane argumenterer for at privatisering av vatnet vil betre økonomien i Nicaragua, men korleis kan ein betre økonomien viss bøndene ikkje har drikkevatt eller moglegheit til å vatne? Pengane vil ikkje gå til folket, men til den allereie eksisterande maktelita, seier han.

men til den allereie eksisterande maktelita, seier han.

Demokrati på Amerikansk vis
Eit hovudargument for avtalen i USA har vore at den vil sikre demokratiet i regionen. Det

MOTVEKT TIL USA: Venezuela og Chavez må syne at utviklinga i landet kan bety noko for alle i Latin-Amerika som ikkje vil underleggje seg USAs nye handelskolonialisme.

betyr nok demokrati slik elita i USA vil ha det, med lukka prosessar, ignorering av folkleg motstand og kritikk. Innhaldet tydar og på at demokrati kan oversettast med markedsrett. CAFTA-DR byggjer på dei same prinsippa som NAFTA (North American Free Trade Agreement). Eit av hovudprinsippa i NAFTA er at selskap kan saksøke regjeringar om landet sine nasjonale lovar minkar deira moglegheiter til profitt. I løpet av dei siste 10 åra har denne retten blitt brukt 24 gongar. Ved innføring av CAFTA vil storselskap sitt profittjag stå over dei nasjonale lovane i seks nye land og svekke demokratiet for 44 millionar fleire menneskje.

USA har bytta ut oberstar og generalar i Mellom-Amerika med økonomar. Det tyder kanskje mindre krig og militære truslar, men ikkje meir kontroll over eigen kvardag. Når nokre bremsar USA sin ferd etter større økonomiske jaktmarker går USA til andre område. Costa Rica har enno ikkje ratifisert CAFTA-DR. Auka samarbeid med andre land, på andre premiss, kan vere einaste vegen å tryggja at USA ikkje tar Latin-Amerika region for region, og land for land. Her må Venezuela gå foran for å vise at utviklinga i landet ikkje berre gjeld egne innbyggjarar, men og kan bety noko for alle som ikkje vil underleggje seg USA sin nye handelskolonialisme.

TØRSTE: Politikarane i USA er tørste på Nicaraguas innsjøar, seier Rolando Buhr, som arbeidar med å byggje opp bondekooperativ i Nicaragua.

Revolusjonens feminine side

Venezuelas kvinner gjennom hele historien kjempet hardt for å erobre sine rettigheter. Seierene oppnådd gjennom denne kampen for likhet og likeverd mellom kjønnene har ført til at man i dag anerkjenner den fundamentale rollen som kvinnen spiller i endringsprosessen som det venezuelanske samfunnet gjennomgår i dag.

DEN BOLIVARIANSKE REGJERINGEN forpliktet seg til å gjennomføre denne prosessen og situasjonen synes annerledes nå etter innføringen av den nye grunnloven for den bolivarianske republikken Venezuela, som fastslår kvinners menneskerettigheter og anerkjenner kvinnens historisk-sosiale rolle i samfunnet.

MED INTENSJON OM Å OPPNÅ LIKE rettigheter og muligheter mellom kjønnene og større uavhengighet for kvinnene, et mål som ble satt

på tusenårskonferansen september år 2000, forsøker den venezuelanske regjeringen å fjerne de eksisterende ulikhetene gjennom flere politiske mekanismer: opprettelsen av det Nasjonale Kvinneinstituttet, det Nasjonale Ombudet for Kvinners Rettigheter og Kvinnes Utviklingsbank. På samme tid har man satt i gang den Nasjonale Plan for Kvinnens Likeverd, Planen for Forhindring av Vold mot Kvinner y Planen for Kvinners Sosiopolitiske Deltakelse.

MED DENNE NYE STATLIGE POLITIKKEN spiller kvinner en hovedrolle, da deres deltakelse gjør seg gjeldende på alle nivåer. I dag ser vi kvinner i høye posisjoner med beslutningsmyndighet i staten (ministere og viseministere), i offentlige stillinger (parlamentsrepresentanter, delstatsguvernører og ordførere) så vel som i politiske partier, fagforeninger, bedriftsstyrer og ikke minst den gryende kooperativbevegelsen.

LIKEVEL, DET ER NØDVENDIG å øke kvinners deltakelse i konstruksjonen av det nye venezuelanske samfunnet og det behøves en enda klare anerkjennelse av vår avgjørende rolle. Men Venezuelas kvinner står overfor utfordringer utover bare politisk representasjon. Den praktiske gjennomføringen av tiltakene som har likestilling som

mål krever konsensus i alle samfunnssektorer, demokratisering av den offentlige dialog og like muligheter på alle beslutningsnivåer. Først når dette er en realitet kan man si at revolusjonen har levert i forhold landets kvinner og vice versa.

Tekst: Geraldyn Cedeño, venezuelansk sosiolog. Oversatt av Eirik Vold.

PUPP FOR ØL: Til tross for Chavez, det er fortsatt langt igjen før kvinner kommer ut av objektrollen i Venezuelas offentlige rom. Foto: Fernando Casado.

Venezuela, en trussel mot USAs hegemoni – og norsk utenrikspolitikk?

I 2004 GA RV UT HEFTET "Norsk utviklingshjelp og Bangladesh". Hefet viste et land knuget av enorm fattigdom og hardt press fra verdensbanken og IMF for å innføre privatisering og markedstilpasning. Venezuela er en annerledes historie. På grunn av oljeinntekter er ikke landet av de fattigste, men en stor andel av befolkningen - 70 prosent - lever i fattigdom. Men det viktigste er at Venezuela har valgt en annen kurs. Der Bangladeshiske myndigheter har valgt å følge vestlige direktiv har Venezuela direkte utfordret det vestlige hegemoniet over landet og regionen.

NORSK UTENRIKSPOLITIKK HAR I ÅREVIS vært "USAs utenrikspolitikk at have". Dette betyr at norsk utenrikspolitikk i store trekk har vært tilpasset USAs ønsker. En av konsekvensene har vært direkte eller indirekte norsk krigsdeltaking i angrepene og okkupasjonen av Kosovo, Afghanistan og Irak. I bytte for dette har Norge opprettholdt et godt forhold til verdens eneste supermakt. Men norsk utenrikspolitikk dreier seg også om å bevare norske interesser

der utlandet, derav oljeinteresser. I Venezuela deltar blant annet norske Statoil, som har operatørskapet for blokk 4 i Plataforma Deltana-området i den østlige delen av Venezuela, som gir tilgang på det amerikanske gassmarkedet. Deltakelsen på et annet felt, SINCOR-feltet, står i dag for 20 prosent av Statoils internasjonale produksjon. I mai 2005 truet oljeministeren i Venezuela med å øke skattleggingen av Statoils aktiviteter fordi det ble produsert utover eksisterende rammer.

I SEG SELV TRENGER DET IKKE VÆRE NEGATIVT at norske selskaper er i Venezuela. Men det er grunn til å være bekymret over deler av virksomheten, som at Statoil planlegger å fjernstyre virksomheten i Venezuela fra norske kontor, framfor å benytte seg av lokal kompetanse. Når Statoil er i

Venezuela må selskapet framstå som et reelt alternativ til de dominerende multinasjonale oljegigantene. Først og fremst må oljevirkosomheten også bidra til å bygge opp kompetanse og forsvarlig styring av oljesektoren i det

nye bolivarianske demokratiet.

Dette innebærer at Statoil i stedet for å konkurrere om en størst mulig tilgang til oljereserver, bør konsentrere sine aktiviteter i tilknytning til prosjekter hvor selskapet kan opptre som assistenter. En slik politikk vil også være mindre risikofylt enn dagens norske oljeekspansjonisme, sikre langsiktige norske arbeidsplasser og bidra til bedre global fordeling en dagens rådende oljepolitikk.

DETTE HEFTET FOKUSERER først og fremst på hvilke alternativer det finnes til USAs dagsorden. Vi ønsker å peke på viktige prosesser i Venezuela der man forsøker å bygge en selvstendig stat og økonomi. Dette er prosesser som påvirker hele Latin-Amerika, og som er et alternativ til frihandelsregimet USA og vestlige land presser på verdens fattige. Et godt eksempel på dette er Venezuelas aktive deltakelse i arbeidet med et "latin-amerikansk aljazeera". Den bolivarianske prosessen i Venezuela har langt igjen, men kan være en begynnelse til slutten på

USAs hegemoni i Latin-Amerika. I denne situasjonen trengs en helt annen norsk utenrikspolitikk enn den klebende tausheten som preget UD under kuppet mot den folkevalgte president Chavez i 2002.

Lars Akerhaug, Internasjonalt ansvarlig RV

Kilder:

Klassekampen

Ryggvik, Helge og Ole Andreas H. Engen. Den skjulte dagsorden, rammer for en alternativ oljepolitikk. SAFE, Rogaland, 2005. ISBN: ISBN-13: 978-82-92745-02-1

Gudrun Høverstad
Ostadalsveien 25
0753 OSLO

B-post

Retur:
Opprør v/RV
Osterhausgata 27
0183 Oslo

En annen verden er...

...mulig!